

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Pergovnik

Mentor: predavatelj Marko Kosin

Somentor: asistent dr. Milan Brglez

ORGANIZIRANOST PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI
SLOVENIJI: PRIPRAVA IN IZVEDBA PROTOKOLARNEGA
DOGODKA

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Staršem, ki mi stojijo ob strani in verjamejo vame.

Zahvaljujem se mentorju g. Marku Kosinu in somentorju dr. Milanu Brglezu za njuno pomoč, spodbudo in strokovne nasvete. Hvala tudi vsem sogovornikom, ki so mi s svojimi odgovori in izkušnjami pomagali pri oblikovanju diplomskega dela.

ORGANIZIRANOST PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI SLOVENIJI: PRIPRAVA IN IZVEDBA PROTOKOLARNEGA DOGODKA

Protokol danes predstavlja pomembno sestavino uradnega diplomatskega in političnega življenja, saj razna srečanja monarhov, šefov držav in drugih predstavnikov držav brez njega ne bi imela tolikšnega pomena. Predstavlja namreč nek okvir, skozi katerega se država lahko predstavlja in promovira, zagotavlja pa tudi možnost uspešne komunikacije med prej naštetimi akterji.

V diplomskem delu sem po opredelitvi temeljnih pojmov najprej opisala zgodovinski razvoj diplomacije in protokola, nato pa opredelila vlogo in pomen protokola in ceremoniala v mednarodnih odnosih. Nato sem ugotavljala stanje protokolarne službe v Sloveniji pred osamosvojitvijo od SFRJ in danes. Preučevala sem torej organiziranost protokolarne službe v Republiki Sloveniji ter sodelovanje med različnimi protokolarnimi uradi. Zanimalo pa me je tudi, v kolikšni meri se protokolarne službe v RS pri izvedbi protokolarnih dogodkov držijo navodil, ki določajo pripravo teh dogodkov.

Ugotovila sem, da prihaja do odstopanj v tistih točkah, ki so zastarele in zato neustrezne, drugače pa se navodila dosledno upoštevajo. Zaradi decentraliziranosti naše protokolarne službe je opaziti visoko stopnjo komuniciranja in sodelovanja med različnimi protokolarnimi uradi, s čimer se preprečujejo morebitne napake in zapleti pri izvedbi protokolarnih dogodkov.

Ključni pojmi:

Diplomacija; protokol; protokolarni dogodek; Republika Slovenija.

ORGANISATION OF THE PROTOCOL SERVICE IN THE REPUBLIC OF SLOVENIA: PREPARING AND CARRYING OUT A PROTOCOL EVENT

Protocol has nowadays become a significant element of the official diplomatic and political life, contributing to the importance of meetings of monarchs, heads of state, and other state representatives. It also provides a framework through which the state can present and promote itself and ensures a successful communication among the above players.

Following a definition of the basic terms, the thesis provides an overview of the historical development of diplomacy and protocol and presents the role and significance of protocol and ceremony in international relations. Then, it compares the role of the Slovenian protocol service at the time of former Yugoslavia and today, and examines the organization of the Slovenian protocol service and the cooperation between different protocol offices. Emphasis is also given as to what extent the protocol services in Slovenia take into consideration the rules on the organization of protocol events when carrying out such events.

With some deviations in the parts that are obsolete and thus inappropriate, the rules are consistently applied. Given the decentralization of the Slovenian protocol service, there is a high degree of communication and cooperation among individual protocol offices, which makes it possible to avoid mistakes and complications in the carrying out of protocol events.

Key words:

Diplomacy; protocol; protocol event; Republic of Slovenia

KAZALO

1. UVOD.....	7
2. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA.....	9
2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN PROBLEMA DIPLOMSKEGA DELA.....	9
2.2 OPREDELITEV CILJEV DIPLOMSKEGA DELA.....	9
2.3 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA VPRAŠANJA IN HIPOTEZ.....	9
2.4 UPORABLJENA METODOLOGIJA	11
3. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	12
3.1 DIPLOMACIJA	12
3.2 PROTOKOL.....	15
3.3 CEREMONIAL.....	16
3.4 PROTOKOL KOT SLUŽBA	17
3.5 PROTOKOLARNI DOGODKI	19
4. ZGODOVINSKI RAZVOJ DIPLOMACIJE IN PROTOKOLA	20
4.1 RAZVOJ DIPLOMACIJE.....	20
4.2 RAZVOJ PROTOKOLA	25
4.3 RAZVOJ CEREMONIALA	28
5. VLOGA IN POMEN PROTOKOLA IN CEREMONIALA ZA VZDRŽEVANJE MEDNARODNIH ODNOSOV	29
6. ORGANIZIRANOST PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI SLOVENIJI	33
6.1 SPLOŠNE TENDENCE PRI ORGANIZACIJI PROTOKOLARNIH SLUŽB PO SVETU	33
6.2 RAZVOJ PROTOKOLARNE SLUŽBE V RS	34
6.2.1 <i>Protokolarna ureditev v SR Sloveniji pred letom 1991</i>	34
6.2.2 <i>Protokolarna ureditev v RS po osamosvojitvi</i>	35
6.2.2.1 Protokol Republike Slovenije.....	37
6.2.2.2 Protokol na Ministrstvu za zunanje zadeve.....	39
6.2.2.3 Oddelek za protokol v DZ RS	41

7. PRIPRAVA IN IZVEDBA PROTOKOLARNEGA DOGODKA.....	44
7.1 TEORETIČNA PODLAGA.....	45
7.1.1 <i>Sklep o določitvi protokolarnih pravil</i>	45
7.1.2 <i>Navodila za izvajanje sklepa o določitvi protokolarnih pravil in sklepa o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil</i>	48
7.1.3 <i>Protokolarna pravila Državnega zbora Republike Slovenije</i>	49
7.1.3.1 Program obiska.....	50
7.1.3.2 Prihod v državo	51
7.1.3.3 Uradni pogovori	51
7.1.3.4 Svečani obed	52
7.1.3.5 Neuradni del obiska.....	52
7.1.3.6 Odhod.....	53
7.1.3.7 Darila in stroški	53
7.1.3.8 Obveščanje javnosti.....	53
7.1.3.9 Predhodnica.....	53
7.2 IZVEDBA OBISKA	54
8. ANALIZA IN UGOTOVITVE	57
9. ZAKLJUČEK.....	59
10. VIRI IN LITERATURA.....	61
10.1 PRIMARNI VIRI.....	61
10.2 SEKUNDARNI VIRI.....	62
10.3 POGOVORI.....	64

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

čl.	člen
DKDO	Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih
DKKO	Dunajska konvencija o konzularnih odnosih
DS	Državni svet
DZ	Državni zbor
FDV	Fakulteta za družbene vede
itd.	in tako dalje
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
npr.	na primer
Nj. Eksc.	Njegova Ekscelenca
oz.	oziroma
OZN	Organizacija združenih narodov
PPDZ	Protokolarna pravila Državnega zbora
RS	Republika Slovenija
SDPP	Sklep o določitvi protokolarnih pravil
SR	socialistična republika
SSKJ	Slovar slovenskega knjižnega jezika
t. i.	tako imenovan
UL OZN	Ustanovna listina Organizacije združenih narodov
ur.	urednik
Ur. l.	Uradni list
ZP	zunanja politika

1. UVOD

Že skozi celotno zgodovino, na različnih stopnjah razvoja človeštva, so v vseh družbah in povsod na svetu obstajala neka nenapisana pravila. Urejala so stike med ljudmi: sprva odnose med posamezniki, nato pa tudi med skupinami. Ta pravila so se nato oblikovala, dopolnjevala in posodabljala vse do današnjih dni. Danes določajo, kar se sme, mora in tudi kako se sme in kako se mora. Imenujemo jih protokol.

Protokol je prav poseben pojem v mednarodnih in tudi v medčloveških odnosih. Zajema vsa pravila obnašanja v najrazličnejših situacijah in ob najrazličnejših priložnostih: od osnovnih pravil bontona, ki veljajo v vsakodnevem zasebnem življenju, do kompleksnih pravil ali celo mednarodno sprejetih standardov, ki urejajo odnose med državami oz. njihovimi predstavniki. Vsaka organizacija in družba morata za svoj uspeh in preprečevanje popolnega kaosa upoštevati določena pravila. Enako velja tudi za odnose med državami. Potrebno je, da se meddržavni odnosi odvijajo po splošno sprejetih pravilih in navadah ter neki obliki predvidene organizacije.

Služba protokola opravlja in izvaja protokolarno prakso neke države. To pomeni, da organizira protokolarne aktivnosti predstavnikov te države. Obiski na državniškem nivoju so pomembna priložnost za predstavitev države in njene kulture, ki jo je potrebno dobro izkoristiti. Takrat se namreč ustvarja neka širša podoba države, pletejo se nove vezi in pojavljajo se nove ideje za skupne priložnosti.

Vendar pa diplomacija in protokol nista bila vedno takšna, kot ju poznamo danes. Skozi čas sta se preoblikovala, postajala sta vse bolj pomembna in dodelana. V mednarodnih odnosih se je po koncu druge svetovne vojne sprožil ogromen razvoj narodov, ki je prinesel vedno več neodvisnih držav, ki so bile suverene in med seboj enake, zato so postale subjekt mednarodnega prava in enakovreden partner v mednarodnih odnosih. Pojavili so se tudi nedržavni akterji in neprofesionalni diplomati, nova področja diplomacije in s tem tudi nove metode v diplomaciji. Vse to je v diplomacijo prineslo mnogo novosti, saj je bil prej ta poklic rezerviran zgolj za velike države. A danes ni več tako.

Da bi lahko bil kos tem novim izzivom in spremembam v mednarodni skupnosti, se je moral preoblikovati tudi protokol. Protokolarna pravila se namreč nenehno dopolnjujejo z novimi spoznanji, ki so odraz spremenjene situacije doma in v svetu. Protokol ima danes pomembno vlogo, saj predstavlja nek okvir, skozi katerega se država lahko predstavlja in promovira. To je še posebej pomembno za manjše države, ki so v mednarodnih odnosih manj prepoznavne. Protokol torej predstavlja pomembno sestavino uradnega diplomatskega in političnega življenja, saj razna srečanja šefov držav in drugih predstavnikov držav brez njega ne bi imela tolikšnega pomena. Pomemben je tudi zato, ker zagotavlja uspešno komunikacijo med njimi.

Protokol mora biti neviden in ne sme se ga čutiti. Njegova vloga in pomen pa se opazita takrat, ko postane viden – ko ni ustrezno izvajan in ko nastanejo problemi. Primeri protokolarnih spodrslijajev kažejo na pomen, ki ga ima protokol na meddržavne odnose, saj se njegova vloga kaže šele takrat, ko ni dovolj dodelan in ko se praksa ne drži pravil. Torej je brezhiben protokol danes nujnost.

2. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA

2.1 *Oprelitev predmeta in problema diplomskega dela*

V vsaki državi naj bi praviloma obstajala ena služba protokola, ki bi skrbela za pripravo in izvedbo protokolarnih dogodkov. Večina držav ima tako protokolarno službo v okviru ministrstva za zunanje zadeve. Obstajajo pa tudi države, kjer imajo poleg te službe še en protokolarni urad, ki je v pristojnosti vlade (takšen je tudi primer v Republiki Sloveniji) in skrbi za izvedbo večine protokolarnih dogodkov. Seveda pa je v primeru decentraliziranosti protokolarne službe nujno, da obstaja visoka stopnja sodelovanja med vsemi protokolarnimi službami, saj se le tako lahko preprečijo morebitne napake in zapleti pri izvedbi protokolarnih dogodkov.

2.2 *Oprelitev ciljev diplomskega dela*

Osnovni cilj mojega diplomskega dela je preučiti organiziranost protokolarne službe v Republiki Sloveniji in le-to podrobneje predstaviti. Ugotoviti želim dolžnosti in pristojnosti Protokola Republike Slovenije, Diplomatskega protokola pri Ministrstvu za zunanje zadeve in pristojnosti Oddelka za protokol v Državnem zboru RS ter prikazati sodelovanje med njimi pri pripravi in izvedbi protokolarnega dogodka. Zanimalo pa me bo tudi, v kolikšni meri se protokolarne službe v Sloveniji pri izvedbi protokolarnih dogodkov držijo navodil, ki določajo pripravo teh dogodkov.

2.3 *Oprelitev raziskovalnega vprašanja in hipotez*

V diplomskem delu želim dobiti odgovor na naslednje vprašanje: *Kako je organizirana protokolarna služba v Republiki Sloveniji in zakaj tako?* Preveriti pa želim tudi, koliko predhodnih priprav je potrebnih za uspešno izvedbo protokolarnega dogodka in kako med seboj sodelujejo različne službe protokola.

Pri raziskovanju teh vprašanj mi bodo pomagale še naslednje hipoteze:

- V Republiki Sloveniji je protokolarna služba organizirana na način, ki se razlikuje od organiziranosti protokolarnih služb v drugih državah – gre za decentraliziranost protokolarne službe.
- Manjše države imajo možnost, da skozi izbiro protokolarnih postopkov pri mednarodnih dogodkih enakovredno velikim državam odigrajo svojo vlogo v mednarodnem okolju in s tem pokažejo svojo dobro organiziranost.
- Če v državi obstaja več protokolarnih služb (kot je to primer v Sloveniji), morajo le-te med sabo sodelovati in se dopolnjevati. V nasprotnem primeru lahko pride do napak in zapletov pri izvedbi protokolarnih dogodkov.
- Protokolne službe pri pripravi in izvedbi protokolarnih dogodkov dosledno upoštevajo predpise in navodila, ki urejajo njihovo delovanje.

Da bi prišla do odgovora na zastavljeno vprašanje bom najprej določila pomen temeljnih pojmov, ki so povezani s protokolarno dejavnostjo: to so diplomacija, protokol, ceremonial, protokol kot služba in protokolarni dogodek. V četrtem poglavju bom opisala, kako sta se skozi zgodovino razvijala diplomacija in protokol ter v kakšni obliki ju poznamo danes. Nato bom predstavila vlogo protokola in ceremoniala v mednarodnih odnosih. V šestem poglavju bom preverila razvoj in oblikovanje protokolarne službe v RS pred in po osamosvojitvi in opisala njeno organiziranost danes. V sedmem poglavju bom podrobneje pregledala člene *Sklepa o določitvi protokolarnih pravil*, ki se nanašajo na uradne obiske predsednikov parlamentov in katerih je gostitelj je predsednik Državnega zbora Republike Slovenije. Preverila bom tudi, kako se na omenjeni Sklep nanašajo interna pravila za pripravo protokolarnih dogodkov v Državnem zboru. V nadaljevanju pa bom na konkretnem protokolarnem dogodku preverila spoštovanje omenjenih členov sklepa in razložila morebitna odstopanja. V osmem poglavju bom poskušala najti odgovor na zastavljeno raziskovalno vprašanje in potrdila ali ovrgla hipoteze, nato pa še predstavila zaključne ugotovitve in s tem smiselno zaokrožila diplomsko delo. V zaključnem poglavju bom predstavila uporabljene vire in literaturo.

2. 4 Uporabljena metodologija

Pri preučevanju navedenih vprašanj in hipotez bom v diplomskem delu uporabila naslednje metode in tehnike:

- Študija primera raziskuje konkretne primere, ki pomagajo razumeti objekt raziskovanja. Na konkretnem protokolarnem dogodku bom opredelila naloge in vlogo različnih protokolarnih služb v RS.
- Zgodovinsko-razvojna analiza raziskuje tendence v zgodovinskem razvoju določenega pojava ali tendence v zgodovini obravnave določenega pojava. To metodo bom uporabila pri opisovanju razvoja diplomacije in protokola in pri opisovanju oblikovanja protokolarnih služb v RS v različnih obdobjih.
- Z analizo primarnih virov bom razlagala dokumente, pogodbe, zakone in pravilnike, ki se nanašajo na ureditev protokolarnih služb v RS.
- Analiza sekundarnih virov bo najpomembnejša raziskovalna metoda v mojem diplomskem delu, saj bom s pomočjo te analize lahko natančneje preučila relevantne vire in tako poskusila dobiti čim bolj jasno sliko o predmetu tega diplomskega dela.
- Usmerjeni intervjuji, ki jih bom opravila na ustreznih protokolarnih službah in z njimi podkrepila analizo primarnih in sekundarnih virov.
- Opazovanje z neposredno udeležbo na Oddelku za mednarodno dejavnost, protokol in prevajanje v DZ RS, kjer bom spremljala pripravo in izvedbo protokolarnega dogodka.

3. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

V vsakem diplomskem delu je potrebno najprej natančno definirati temeljne pojme, ki se bodo uporabljali v vsebini. S tem se zagotovi lažje razumevanje celotnega konteksta, v katerem je delo napisano. Pri preučevanju organiziranosti protokolarne službe v Republiki Sloveniji so pomembni naslednji pojmi: diplomacija, protokol, ceremonial, protokol kot služba in protokolarni dogodek. Seveda so se z definicijami teh pojmov ukvarjali mnogi avtorji, ki so prišli tudi do različnih zaključkov, zato bom v nadaljevanju predstavila le nekaj najpomembnejših.

3.1 Diplomacija

Čeprav izraz diplomacija obstaja že več stoletij, je v današnjem času še vedno velikokrat napačno uporabljen. Z iskanjem najbolj ustrezne definicije pojma diplomacije se je ukvarjalo veliko avtorjev, njihove ugotovitve o njegovi definiciji pa se med seboj rahlo razlikujejo. Različni avtorji diplomacijo razumejo kot znanost, kot spretnost, kot vedo, veščino in celo kot umetnost (Osolnik 1998a: 126).

Beseda *diploma* se je razvila že v antični Grčiji, kjer je pomenila dvakrat prepognjen dokument (Vukadinović 1995: 15). V času Rima in Bizanca je ta beseda označevala dovoljenje za uporabo javnega transporta, torej je bila neke vrste potni list za prevoze. V kasnejših obdobjih je *diploma* pomenila vse svečane dokumente, ki so jih izdale uradne pisarne, predvsem dogovore med suvereni. Diplomati pa so bili uradniki, katerih naloga je bila oblikovati te dogovore (Magelhaes 1988: 58). Nasprotnega mnenja je Krizman (1952: 7), ki pravi, da se je izraz *diplomacija* uveljavil šele v začetku 19. stoletja in se nato v rabi obdržal vse do danes. Beseda diplomacija ima po njegovem mnenju dva pomena:

- a) gre za veščino, iznajdljivost,¹
- b) diplomacija je aparat, del državne uprave; v bistvu gre za *zunanjo službo* države.²

---

¹ Satow (1979: 3) je to poimenoval uporaba inteligence in takta pri vodenju uradnih odnosov med vladami držav.

² Danes ima tako službo vsaka država in jo nenehno izvaja, saj je le preko diplomacije lahko v nenehnih stikih z drugimi državami in s tem ščiti svoje interese v tujini ter ureja odnose z drugimi državami.

Kot je ugotovil že Satow (1979: 3), se diplomacija vse prevečkrat enači z zunanjo politiko. Tudi SSKJ (1999) diplomacijo definira kot »dejavnost, ki se ukvarja z zunanjo, mednarodno politiko«. A razlika med njima je zelo pomembna: zunanjo politiko določajo in oblikujejo vlade in parlamenti, ne pa diplomati oziroma diplomatski uslužbenci.³ Ti zunanjo politiko le strokovno in uspešno izvajajo (Satow 1979: 3).

Če pogledamo sodobnejše definicije, so le-te bolj ustrezne. V Leksikonu politike (Sruk 1995: 66) je diplomacija definirana kot »pravila, principi in način dejavnosti vlade določene države v domeni mednarodne oziroma zunanje politike; vednost oz. strokovnost, ki zadeva opravljanje mednarodne oziroma zunanje politike; osebje, ki je v zunanjepolitični službi določene države.« Zunanjepolitične cilje in interese pa država dosega s pomočjo posebnih organov. To so predvsem njena diplomatska in konzularna predstavništva v tujini, ki so neposredno podrejena ministrstvu za zunanje zadeve. Le-ti skupaj sestavljajo diplomacijo oz. diplomatsko službo neke države. Na kratko rečeno: diplomacija je eden izmed miroljubnih instrumentov⁴ za izvajanje zunanje politike vsake posamezne države (Krizman 1952: 8).

Glavna naloga diplomacije je torej ta, da skrbi za uresničevanje zunanje politike lastne države in da hkrati spremlja zunanjo politiko drugih držav. Kot smo že omenili, je prispevek diplomatov k oblikovanju zunanje politike je posreden, saj je njeno oblikovanje izključno v rokah vlad in parlamentov (Osolnik 1998a: 124).

Najbolj ustrezna in vseobsegajoča definicija pa je Vukadinovičeva (1995: 15), ko diplomacijo razlaga kot »obliko državne dejavnosti, osredotočeno na odnose z drugimi državami in mednarodnimi udeleženci. Njen glavni cilj je izpolnjevanje nalog, ki ji jih zaupajo organi državne oblasti, prek njih pa skupina, ki ima oblast. Cilji te politike se kažejo v zunanji politiki držav, diplomacija pa je instrument, s katerim se ta politika uresničuje.«

---

³ V primeru da diplomat neposredno vpliva na oblikovanje zunanje politike, takšno ravnanje ni diplomatsko, saj je njegova naloga le izvajanje določene ZP države, ne pa tudi njeno oblikovanje in kreiranje. To pomeni, je diplomat samo posrednik med dvema vladama in državama, kar pa minister nikakor ne more biti, saj pripada eni od teh dveh vlad (Magelhaes 1988: 53).

⁴ Čeprav je diplomacija miroljubna dejavnost, pa se uporablja tudi v času vojn in konfliktov ali pa za pogovore o nasilnih dejanjih, kot je npr. dovolitev preleta ozemlja neke države za izvajanje zračnih napadov (Barston 1988: 3).

Seveda pa pri navajanju pomembnih definicij ne moremo mimo Magelhaesa, ki je razvil koncept *čiste diplomacije*.⁵ Čista diplomacija je (Magelhaes 1988: 59) instrument zunanje politike za vzpostavljanje in razvoj miroljubnih odnosov med vladami različnih držav s pomočjo posrednikov, ki jih priznavajo vse vpletene stranke.

Če torej povzamemo vse definicije, bi se lahko strinjali s trditvijo, da je cilj diplomacije širiti razumevanje med državami različnih političnih ureditev, razvijati prijateljske odnose med državami (tako politične, znanstvene, gospodarske in tudi kulturne odnose) in se truditi za miroljubno reševanje morebitnih sporov in nesporazumov s posameznimi državami. Hkrati želi diplomacija vplivati tudi na države, ki so neprijateljsko nastrojene, da bi se njihovi medsebojni odnosi izboljšali. Glede na širok spekter nalog, ki jih opravlja, bi njene cilje lahko definirali kot: predstavljati in zastopati, ščititi in obveščati svojo državo ter pogajati se (Mikolič 2002: 23-24).

Pojem *diplomacija* pa je v glavah nekaterih ljudi povezan predvsem s predstavo o slavnostnih večerjih, bogatih sprejemih in politično elito.⁶ Diplomati pa naj bi bili ljudje, ki jim pripadajo posebni privilegiji in časti, ki jih ostali niso nikoli deležni, zato »navadni« državljanji na njih gledajo z jezo (Osolnik 1998a: 122).

Diplomacija je v današnjem času nujen element, čigar naloga je da spremlja, razvija in uresničuje mednarodne odnose, hkrati pa mora tudi preprečevati in reševati nesporazume in druge probleme, ki nastajajo med različnimi subjekti v mednarodnih odnosih (Trajkovski 1990: 5).

V vsakodnevem življenju se pojma diplomacija in diplomatski uporabljata tudi popolnoma izven konteksta, ki bi se nanašal na dejansko diplomacijo. Velikokrat se namreč uporabljata v prenesenem pomenu, kadar kdo opisuje dejanje ali izražanje sogovornika kot diplomatsko. S tem želi povedati, da gre za obzirno in vljudno vedenje, včasih pa celo za neodločeno ali izmikajoče (Osolnik 1998a: 123).

---

⁵ Magelhaes (1988: 60) s konceptom *čiste diplomacije* uvaja tudi idejo o *čistih diplomatih*: to so osebe, ki delujejo zgolj kot instrumenti neke zunanje politike. V realnosti pa lahko imajo diplomati seveda tudi politične funkcije.

⁶ Največ pripomb državljanov namreč leti na različne ceremonialne oblike diplomatskega delovanja in življenja, saj je to tisti del, ki se odvija pred javnostjo in ga zato državljanji lahko opazujejo. To potem enačijo s pojmom diplomacija in protokol (Čačinović 1994: 75).

3.2 Protokol

Beseda protokol je grškega porekla. Izhaja iz besede *protokollen* (*protos* – prvi in *kollen* – lepiti). Označevala je trak ali pečat, ki se je nalepil na prvo stran dokumenta, kar je dokazovalo njegovo originalnost (Mikolić 2002: 12). Res bi lahko rekli, da je protokol neke vrste lepilo, ki drži skupaj uradno življenje v naši družbi. Protokol namreč zagotavlja, da se odnosi med ljudmi, državami ali organizacijami odvijajo z največjo učinkovitostjo in brez sporov (pa naj bo to na lokalni, državni ali mednarodni ravni) (McCaffree in Innis 1997: xi).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je protokol definiran kot »uradna in družabna pravila za medsebojne stike uradnih predstavnikov držav« (SSKJ, 1999). Vsaka organizacija ali skupina mora namreč delovati na podlagi določenih pravil,⁷ zato da ne bi prihajalo do zmešnjave ali kaotičnih situacij. Protokol je postopek, katerega cilj je, da se vsi udeleženci nekega protokolarnega dogodka obnašajo svojemu položaju primerno. Namen protokola je namreč ta, da se vsakemu posamezniku zagotovi mesto, ki mu pripada glede na njegov položaj v družbi (Veljić 2005: 17).

Lahko bi torej rekli, da »protokol predstavljajo splošno sprejeta in uveljavljena načela obnašanja v meddržavnih in mednarodnih odnosih, ki so se izkazala kot potrebna in koristna, pri čemer gre za uveljavljanje načel kurtuazije in spoštovanja dostojanstva, katerih cilj je zaščititi ugled vsake države in njenih najvišjih državnih predstavnikov« (Benedetti 2003: 95). Ta načela so torej sprejeta kot pravila protokola. Vendar pa je potrebno razlikovati med pravili protokola in lepim vedenjem oz. primerno vzgojo. Pravila protokola namreč obvezujejo samo tiste, na katere se nanašajo. Seveda pa vsaka ustanova lahko predpiše svoja protokolarna pravila, ki pa morajo biti usklajena z glavnimi družbenimi načeli (Mikolić 2002: 2).

Danes z besedo protokol označujemo tudi mednarodni sporazum, ki ne pomeni aplikacije protokolarnih pravil. Vendar pa se ta beseda največkrat uporablja za označevanje zbirke napisanih in običajnih norm medsebojnega obnašanja držav in njihovih predstavnikov, hkrati pa tudi za označevanje posebne ustanove, ki se ukvarja s prej navedenimi normami in njihovo uporabo. Protokolarna vprašanja se danes lažje rešujejo, saj je Dunajska konvencija o

---

⁷ Protokol je torej nek skupek pravil, ki predpisujejo lepo vedenje v uradnih stikih in v ceremonijah med predstavniki vlad in držav. Gre za mednarodno uveljavljen sistem kurtuazije (McCaffree in Innis 1997: xi).

diplomatskih odnosih (DKDO) utrdila pravice, privilegije in imunitete ter funkcije diplomatskih predstavnikov.⁸ Ta konvencija pa predstavlja samo minimum, ki ga morajo države in njihovi predstavniki strogo spoštovati.⁹ Neupoštevanje bi namreč lahko pripeljalo ne samo do diplomatskih nesporazumov, temveč tudi do resnih sporov med državami (Mikolić, 2002: 12).

3.3 Ceremonial

Včasih je bil ceremonial tisto, kar danes poznamo pod pojmom protokol. Pomenil je skupek pravil in vljudnosti, ki se nanašajo na šefe držav oz. na njihove predstavnike. Sestavljali so ga dejavniki, ki so se nanašali na ugled, rang in druge oblike časti in pozornosti. Za vsak dogodek je bil predviden poseben ceremonial. Z njim se je izražalo spoštovanje do države in osebnosti, ki to državo predstavlja.

V SSKJ (1999) je ceremonial definiran kot predpisi za potek slovesnosti, obredov ali za vedenje pri njih. Razlikovati je treba med protokolom in ceremonialom, čeprav ju nekateri avtorji enačijo (npr. McCafree in Innis), kar pa ni popolnoma ustrezno.¹⁰ Ceremonial nima mednarodno predpisanih oblik, ampak ga v vsaki državi predpiše šef države ali vlada, seveda v skladu z mednarodno prakso. V veliki meri je tudi odvisen od tradicije držav, zato ni ustaljenih pravil delovanja za vse protokolarne dogodke.¹¹ Ravno zato tudi obstajajo rahle razlike pri različnih dogodkih med različnimi državami. Vendar pa pri številnih dogodkih lahko opazimo nekatere elemente, ki so si vsaj v osnovi podobni v večini držav. Najpomembnejše je, da se takšni obredi prirejajo za vsakega tujega gosta - ne glede na to, iz katere države prihaja. To načelo nediskriminacije izhaja že iz DKDO.¹² Časti naj bi bile enake za osebe z enako funkcijo. Za mednarodne odnose ni pomembno, kako bleščeči so sprejemi in ostali dogodki, važno je, da sploh so in da so tega deležni vsi tuji državniki (Mikolić 2002: 13).

---

⁸ Hkrati pa ta konvencija pušča veliko prostora za to, da se protokolarni vsakdan lahko prilagaja vedno novim spremembam in novi politični realnosti (Wood in Serres 2005: 17).

⁹ Ne preprečuje pa, da bi bile pravice in privilegiji večji, kot je to zahtevano.

¹⁰ Potrebno pa je tudi ločevati med ceremonialom in etiketo, ki je prav tako sestavni del protokola. Etiketa se najlažje definira kot sistem pravil, ki urejajo družbeno in profesionalno obnašanje. V vsaki družbi namreč obstajajo pravila na osnovi običajev, ki so zavezujoča. Kršitev teh pravil se kaznuje z neodobravanjem ostalih članov skupnosti (Veljić 2005: 18)

¹¹ Ta pravila kljub temu, da imajo različne lokalne značilnosti in posebnosti, ne smejo biti v nasprotju z mednarodnimi pravili. To velja pri vseh protokolarnih dogodkih (Čačinovič 1994: 80).

¹² Že v njeni preambuli je zapisano, da spoštuje suvereno enakost držav, kar izhaja iz UL OZN (1. poglavje, čl. 2.1).

Ceremonial velikokrat pokaže tudi stopnjo odnosa med posameznimi državami. Predvsem v današnjem času, ko so stiki med šefi držav vse pogostejši, prihaja do izraza v primerih državnih obiskov, izmenjave delegacij, sodelovanja na raznih proslavah itd. Ceremonial, ki je predpisan za takšne priložnosti, je dober pokazatelj stanja odnosov med državami: kakšna je želja po nadaljnjem sodelovanju in razvijanju odnosov in ali naj se sodelovanje še pogloblja (Trajkovski 1990: 16).

Z vse bolj intenzivnim procesom globalizacije pa ceremonial danes vedno bolj izgublja na svojem sijaju. V monarhijah ali pa v primeru obiska monarha v neki državi je še obdržal nekaj svojega sijaja, v republikah pa je tega čedalje manj (Mikolić 2002: 13). Vseeno pa ceremonial iz sistema mednarodnih odnosov ne more kar tako izginiti, saj predstavlja pomemben simbol reda in discipline, zato bo igral pomembno vlogo tudi v prihodnosti, pa čeprav v bolj okrnjeni obliki.

Ceremonial ima v (diplomatskem) protokolu pomembno mesto, saj je oblikovanje pravil ceremoniala in skrb za njihovo izvajanje ena glavnih nalog protokolarnih služb povsod po svetu.

3.4 Protokol kot služba

Protokol je posebna služba pri vladi in/ali ministrstvu za zunanje zadeve, katere naloga je, da skrbi za stike z diplomatskimi misijami (tujimi v domači državi in domačimi v svetu), organizira obiske državnih delegacij, pripravlja sprejeme in druge pogostitve ter organizira državne svečanosti. Vsaka država ima v svojem ministrstvu za zunanje zadeve oddelek za protokol. Vodja takega oddelka je šef protokola in je praviloma izkušen diplomatski funkcionar v rangu veleposlanika.

V večini držav so protokolarna opravila osredotočena v eni sami službi, ki opravlja protokolarne zadeve za potrebe MZZ, vlade in predsednika vlade, šefa države, predsednika parlamenta in tudi druge visoke funkcionarje (npr. predsednik vrhovnega ali ustavnega sodišča.) (Osolnik 1998b: 143). Seveda pa obstajajo izjeme, saj imajo nekatere države več služb protokola. Takšna izjema je tudi Slovenija, organiziranost protokolarne službe pri nas pa bom podrobneje predstavila v šestem poglavju.

Pri organizaciji vsakega dogodka se praviloma pojavljajo izredne in nepredvidene okoliščine, ki od protokolarnе službe zahtevajo hitro, pravilno in učinkovito odločanje in ukrepanje, kar daje tej službi določeno svobodo in inovativnost. Za zaposlene v protokolarnih službah je torej nujno, da so zelo fleksibilni in komunikativni, saj do napak pri izvedbi protokolarnih dogodkov največkrat pride prav zaradi napak v komunikaciji ali pomanjkanja le-te. Pripravljeni morajo biti tudi na skupinsko delo, dobro razvite pa morajo imeti še organizacijske sposobnosti. Ob tako dinamičnem delu se torej protokolarna služba lahko tudi stalno razvija in izpopolnjuje posamezne elemente protokola, ki jih dopolnjuje z navadami drugih držav (Veljić 2005: 27).

Zelo malo je tako zahtevnih in nevhvaležnih služb kot je služba v Protokolu. Vse, kar bi pri izvedbi nekega protokolarnega dogodka lahko šlo narobe, ponavadi tudi gre narobe. Zato morajo biti uslužbenci pripravljeni na vse in imeti pripravljen odgovor za nepredvidene in neprijetne situacije. Uspehi Protokola pa se skoraj nikoli ne opazijo oz. niso nikoli pohvaljeni. Po drugi strani pa je za vse napake pri kakšnem protokolarnem dogodku kriva služba Protokola - ne glede na to, ali je dejansko imela kaj pri tem ali ne (Veljić 2005: 29).

Protokol je stroka, ki mora delovati brezhizbno in neodvisno od dnevne politike, naloge pa morajo biti opravljene diskretno in brez zamude. Za vsak Protokol velja, da je dober če je »neviden«, a ves čas prisoten (PPDZ 2003: 5). Zgodovina diplomacije je polna zgodb o sporih ali celo vojnah, do katerih je prišlo zaradi vprašanja prednosti ali ostalih protokolarnih vprašanj.¹³ Prav iz tega je razvidna ključna vloga protokolarnih služb, saj je njihova naloga ustvariti ugodne pogoje za srečanja in pogovore med najvišjimi političnimi predstavniki, s tem pa posredno pripomorejo k preprečevanju konfliktov med državami. Odločitve o protokolarnih elementih so v mednarodnih odnosih zelo pomembne in jih zato ni mogoče obravnavati kot zgolj nepomembne tehnične podrobnosti. Te odločitve pa sprejemajo službe protokola.

---

¹³ Največkrat uporabljen in najbolj znan je primer podpisovanja miru v Sremskih Karlovcih leta 1699 med t.i. člani Svete lige in Turčijo. Diplomati in protokolarna služba so namreč storili vse, da delo ne bi zastalo zaradi sporov glede proceduralnih in ceremonialnih vprašanj in da bi bil sporazum podpisan. Za svečanost podpisovanja mirovne pogodbe so morali postaviti poseben okrogel paviljon s petimi vrati, da so lahko predstavniki petih držav podpisnic sočasno vstopili in podpisali sporazum za okroglo mizo (Osolnik 1998b: 149).

3. 5 Protokolarni dogodki

*Sklep o določitvi protokolarnih pravil*¹⁴ v svojem 2. členu opredeljuje kot protokolarne naslednje dogodke:

1. *mednarodni obiski (uradni, delovni in zasebni):*
šefa države, predsednika parlamenta, predsednika vlade, predsednika državnega sveta, predsednika ustavnega sodišča, predsednika vrhovnega sodišča, varuha človekovih pravic, predsednika računskega sodišča, delegacij zveznih dežel, držav in pokrajin v primerih, če so gostitelji prej omenjene osebe.
2. *uradni in delovni obiski doma in v tujini:*
predsednika RS, predsednika Državnega zbora RS, predsednika Vlade RS, predsednika Državnega sveta RS, predsednika Ustavnega sodišča RS, predsednika Vrhovnega sodišča RS, varuha človekovih pravic, predsednika Računskega sodišča.
3. *uradni obiski ministrov za zunanje zadeve;*
uradni in delovni obiski šefov mednarodnih organizacij in specializiranih agencij OZN.
4. *protokolarni dogodki soproge predsednika Republike Slovenije;*
5. *predaje akreditivnih pisem;*
6. *nastopni, poslovilni in delovni obiski diplomatskih predstavnikov pri predsedniku RS, predsedniku DZ RS in predsedniku Vlade RS;*
7. *slovesnosti ob vročanju odlikovanj RS, ki jih vroča predsednik RS oziroma druge osebnosti po pooblastilu predsednika RS;*
8. *podpisi meddržavnih in drugih uradnih listin, pomembnih za državo;*
9. *slovesnosti ob izrekanju priseg pred predsednikom RS in pred predsednikom DZ RS;*
10. *državni pogrebi, polaganje vencev;*
11. *sprejemi, ki jih prirejajo predsednik RS, predsednik DZ RS, predsednik Vlade RS, predsednik Državnega sveta RS, predsednik Ustavnega sodišča RS ter predsednik Vrhovnega sodišča RS;*
12. *sodelovanje pri organizaciji proslav in drugih prireditvev državnega pomena.«*

---

¹⁴ Ur. l. RS, št. 36-1278/1994, 22. 06. 1994

4. ZGODOVINSKI RAZVOJ DIPLOMACIJE IN PROTOKOLA

V tem poglavju želim analizirati razvoj mednarodne skupnosti in mednarodnih odnosov ter opisati prostor in čas, v katerem sta se oblikovala diplomacija in protokol. Ta zgodovinska razčlenitev je tudi ključnega pomena za razumevanje diplomacije in protokola ter njenega delovanja v sodobnem svetu.

4.1 Razvoj diplomacije

Za diplomacijo bi lahko rekli, da se izoblikovala skozi čas in se spreminjala v različnih zgodovinskih obdobjih. V preteklosti so obstajali različni odnosi med akterji in tudi različne potrebe in interesi, zato so morale obstajati tudi različne oblike diplomacije. Kljub temu pa je iz razvoja diplomacije razvidno, da je obstajala določena kontinuiteta: tudi spremembe v mednarodni skupnosti niso zmanjšale potrebe po njenem obstoju (Benko 1998: 41).

Z diplomacijo so že od vsega začetka povezani nerazumevanje, nedoumevanje in skrivnostnost (Vukadinović 1995: 15). V zgodovini je bila večkrat sinonim za neuspeh, saj so bila neuspešna poslanstva velikokrat uvod v spopade in vojne (Čačinović 1994: 21). A vse do danes je ostala sestavni del političnega življenja vsake države. Mnoge diplomatske dejavnosti vsak dan ustvarjajo mrežo mednarodne dejavnosti, s katerimi se rešujejo sprotne vprašanja mednarodnih odnosov (Vukadinović 1995: 16).

Njeni začetki segajo daleč v zgodovino.¹⁵ Že prve ljudske skupnosti, čeprav so bile dokaj primitivne, so imele med seboj različne stike.¹⁶ Srečevali so se ugledni, starejši predstavniki skupnosti, da bi se dogovorili o žrtvah spopadov in da bi si razdelili interesna območja (Čačinović 1994:21). Pogajalcem so bili zagotovljeni posebni privilegiji in imunitete, po katerih so se razlikovali od navadnih bojnikov oziroma vojakov. Iz tega izvirajo tudi privilegiji in imunitete diplomatskih predstavnikov, kot jih poznamo danes (Nicolson 1988: 6).

---

¹⁵ Za razvoj diplomacije so ta predzgodovinska obdobja pomembna zato, ker so se takrat v komuniciranju med plemeni pojavili elementi ceremoniala, ki danes predstavljajo neizogibni del diplomatskega obnašanja (Benko 1998: 43).

¹⁶ Zanimiv pogled na začetke diplomacije predstavlja Hamilton in Langhorne (1995: 7), saj pravita da so se začetki diplomacije pojavili, ko so prve človeške skupnosti spoznale, da je bolje poslušati sporočilo, ki ga prinaša sel, kot pa požreti sla. Zato so se tudi morala oblikovati neka pravila (ki bi ščitila odposlanca) in seveda sankcije za kršitelje teh pravil.

Zapise o diplomatski dejavnosti najdemo že v egipčanskih hieroglifih in klinopisu Sumercev (Čačinovič 1994: 21), kljub temu pa beseda *diplomacija* izvira iz Grčije, kjer naj bi se uradno le-ta tudi začela. Pojav diplomacije v bistvu sovпада z nastankom mednarodnih odnosov, saj je nastanek družb in držav privedel do nujnosti komunikacije med njimi, da bi se preprečili spori.¹⁷ Že prvi stiki med različnimi plemeni, družbami in kasneje državami so torej kazalci začetka in razvoja diplomatskih aktivnosti. Sprva je šlo za pošiljanje sla s sporočilom in pogajanja, kasneje so se pojavili stalni odposlanci, vendar pa pod različnimi imeni (glasniki, ambasadorji) (Vukadinović 1995: 17).

V antični Grčiji so imele mestne državice ugodne pogoje za razvoj diplomatskih odnosov. Mesta oz. državice so bile medseboj enake – obstajal je torej multilateralizem, kjer so bile države prisiljene komunicirati in sodelovati, saj so le tako lahko imele čim večje koristi in so se lahko razvijale (Vukadinović 1995: 17). Nujno je bilo v odnose med temi državami vpeljati diplomacijo, saj so se morali reševati spori ali pa sklepati zaveznitva. Grki so se zavedali, da se odnosi med državami ne morejo urejati zgolj z nasiljem in vojno. Zato so se že v daljni preteklosti izoblikovale tri funkcije diplomacije, ki so danes opredeljene tudi po mednarodnem pravu.¹⁸ To so funkcije predstavljanja, pogajanja in opazovanja (Benko 1998: 46). Ker so bile te specialne misije¹⁹ med grškimi državicami tako pogoste, so bile deloma že podobne sistemu stalnih diplomatskih odnosov kot jih poznamo danes (Nicolson 1988: 8). Odposlanci so bili goreči zagovorniki svoje mestne državice; izbirale so jih mestne skupščine, ki so odločale tudi o njihovih nalogah. S pomočjo sistema odposlanstev pa so se preprečile mnoge nepotrebne vojne in spopadi (Vukadinović 1995: 17). Že v obdobju grške diplomacije so se pojavile tudi določene zahteve, ki so jih morali izpolnjevati odposlanci. Nujna je bila sposobnost pogajanja in močan glas, da bi z njim lahko zagovarjali interese svojih držav (Benko 1998: 47), saj se je sprva od njih pričakovalo samo, da bodo ob prihodu v tujo državo pripravili in izvedli odličen govor (Nicolson 1988: 7).

---

¹⁷ Vse mednarodne institucije (tudi diplomacija) so nastale zaradi zgodovinskih vplivov, kar pomeni, da so v različnih zgodovinskih obdobjih različne potrebe in interesi narekovale njihov nastanek in zagotavljale obstoj (Benko 1998: 40).

¹⁸ DKDO v svojem 3. čl. navaja temeljne naloge današnje diplomacije, ki jih izvaja diplomatska misija: a) predstavljanje države pošiljateljice, b) zaščita interesov države pošiljateljice in njenih državljanov (v mejah mednarodnega prava), c) pogajanja z vlado države sprejemnice, d) obveščanje in poročanje o dogodkih v državi sprejemnici, e) razvoj prijateljskih odnosov med državama na gospodarskem, kulturnem in znanstvenem področju.

¹⁹ Podrobneje o specialnih misijah piše Simoniti (1995b).

V Rimski državi so pri razvoju diplomacije izhajali iz drugačne osnove. Cesarstvo je bilo ogromno in ni priznavalo enakosti, za doseganje ciljev pa so uporabljali silo (Vukadinović 1995: 18). Rimsko diplomacijo bi lahko imenovali imperialna diplomacija, saj je bila njena temeljna funkcija premagati nasprotnika in si ga podrediti (Benko 1998: 47). Imenovali so odposlance in nuncije, ki so odhajali v osvojene dežele in se vračali s poročili o stanju v teh provincah. Drugim državam Rim ni posvečal velike pozornosti in do odposlancev, ki so prišli v cesarstvo, niso bili gostoljubni. Za oblikovanje in izvajanje zunanje politike je bil zadolžen senat, ki je tudi določal odposlance. Najpogosteje so bile to skupine desetih mož, ki jih je vodil senator. Vsi ti člani so bili nedotakljivi in so imeli privilegije, varovali pa so jih tudi običaji in zakoni. Vsak član odposlanstva je nosil zlat prstan, s katerim mu je bila zagotovljena pravica do brezplačnega prenočišča, hrane in prevoza. Naloge odposlancev so bile izročitev vojne napovedi, sklenitev miru in podpisovanje sporazumov, vendar pa to niso bila stalna odposlanstva, saj so bile naloge odposlancev določene vsakič posebej. Ker si Rim ni prizadeval za vzdrževanje trajnih odnosov z ostalimi državami, so bila takšna ad hoc odposlanstva popolnoma zadostna (Vukadinović 1995: 18).

V obdobju Bizanca so se naloge odposlancev razširile: le-ti niso več samo prenašali sporočil, ampak so morali ves čas poročati o razmerah v državi, v katero so bili poslani (Vukadinović 1995: 18). Uveljavljala se je torej že opazovalna funkcija diplomacije²⁰ (Benko 1998: 49).

Diplomatski poklic, kot ga poznamo danes, se je začel oblikovati že v 13. stoletju v Italiji, splošno priznan pa je postal v 15. stoletju (Čačinović 1994: 22). Pomemben mejnik v razvoju sodobne diplomacije je namreč predstavljal razvoj diplomatske prakse v Beneški republiki, Milanu in Toskani. Benetke, ki so se v 14. in 15. stoletju razvile v trgovsko velesilo, so ob vsakem času nujno potrebovale poročila o stanju na trgih v tujini. Zato se je občasno pošiljanje in sprejemanje odposlancev preoblikovalo v stalno dejavnost. Prvo stalno diplomatsko predstavništvo, o katerem je mogoče najti zapise, je leta 1455 v Genovi ustanovil Francesco Sforza, vojvoda iz Milana. Pomembni ambasadorji v tem času so bili tudi Dante, Petrarca, Boccaccio in Machiavelli, ki so bili odposlanci Firenc (Nicolson 1988: 13).

V tem obdobju so se pojavili prvi pogoji in pravila. Veleposlaniki so morali dopolniti 38 let in so takoj po imenovanju odšli opravljati diplomatsko službo in dolžnosti. Dobili so tudi poverilno pismo in navodila za delo. Sprva so bili veleposlaniki imenovani za štiri mesece, ob

---

²⁰ Šlo je za spremljanje tega, kar se je dogajalo v državi gostiteljici in potem poročanje o tem državi pošiljateljici (Benko 1998: 49).

koncu 15. stoletja pa za dve leti. Kasneje se je doba povečala na tri, nato pa še na štiri leta. V domovino so pošiljali redna poročila o aktualnih dogodkih, ob končni vrnitvi v domovino pa so pripravili pisno sporočilo za senat, v katerem so podrobno opisali razmere v državi, kjer so službovali. Beneški diplomati so bili tudi prvi, ki so začeli posredovati šifrirana sporočila, zato diplomacijo še danes spremlja pridih skrivnostnosti (Vukadinović 1995: 19-20). V tem obdobju je zelo zaživel simbolna in ceremonialna raven diplomacije, najbolj pri predaji akreditivov in podpisovanju pogodb, kjer se je ceremonial še posebej poudarjal (Benko 1998: 49).

Diplomacija se je še bolj oblikovala s prihodom Francozov v mednarodne odnose. Kardinal Richelieu je leta 1626 ustanovil prvo ministrstvo za zunanje zadeve, ki je postalo središče za urejanje vprašanj med državami. Kmalu so po vzoru francoskega ministrstva tudi druge evropske države ustanovile svoja ministrstva (Vukadinović 1995: 22). Richelieu se je zavzemal za to, da morajo biti pogajanja stalna dejavnost diplomacije, ki pa mora imeti tudi posluh za javno mnenje (Benko 1998: 51).

V tem času je tudi Rusija začela sodelovati v mednarodnih odnosih in razvijati svojo diplomatsko prakso. Zaradi spopadov s Turčijo je morala krepiti zaveznitva. Iz istega razloga pa je svojo diplomacijo razvijala tudi Turčija (Vukadinović 1995: 24).

Diplomacija 17. in 18. stoletja je bila predvsem tajna. Kasneje se je postopno preoblikovala, vendar pa so se spreminjale le zunanje oblike, v osnovi pa je šlo še vedno za pogajanja (Čačinović 1994: 23). V naši neposredni bližini je v zgodovini diplomacije pomemben tudi Dubrovnik (poleg Benetk), ki je imel zaradi svojega položaja ter odnosov s Turčijo in Benetkami svojo diplomatsko službo in je imel na področju diplomacije velik vpliv na sosednje države. Sprva je pošiljal le priložnostne odposlance, ob koncu 17. stoletja pa tudi že prve stalne odposlance (Vukadinović 1995: 24).

Po koncu Napoleonove grožnje Evropi se je začelo novo obdobje v evropski diplomaciji. Leta 1815 so na Dunajskem kongresu kodificirali vedenje diplomatov – seveda na podlagi takratne prakse (Vukadinović 1995: 25). Takrat je bil tudi sprejet urejen status diplomatskega poklica (Čačinović 1994: 22). Za cilj si je evropska diplomacija 19. stoletja postavila zagotovitev stabilnosti in miru na kontinentu. Pomen diplomacije je bil zelo velik, saj je skrbela za politično komunikacijo, da bi se preprečila ponovna vojna v Evropi (Vukadinović 1995: 25).

Kot piše Vukadinović (1995: 111), je v dolgih letih obstoja diplomacija doživela številne spremembe, saj se je morala spreminjati hkrati s spremembami v mednarodni skupnosti. Različne diplomacije v različnih obdobjih (npr. grška, italijanska, francoska) so skupaj sestavljale model t. i. *klasične diplomacije*, ki se je bolj natančno začela razvijati in oblikovati v Franciji v času kardinala Richelieuja (17. stoletje). V naslednjih stoletjih se je izkazala za dejavnost, ki je državam nujno potrebna. Klasično diplomacijo bi lahko imenovali tudi francoska diplomacija, saj se je oblikovala na podlagi francoske diplomatske prakse in običajev. V sistemu klasične diplomacije so se izoblikovala tudi pravila o vedenju in izobrazbi diplomatov in o postopkih njihove izbire. Pomemben je bil proces konstantnih pogajanj, ki pa so morala biti tajna. S tem so se želeli izogniti vplivom od zunaj in pritiskom javnosti. Seveda pa je imela t. i. *klasična diplomacija* tudi določene slabosti. Največja izmed njih je bila ta, da je pet velikih evropskih držav (Francija, Velika Britanija, Rusija, Prusija in Avstrija) poudarjalo samo svoje pravice, interesi malih držav pa so bili potisnjeni v ozadje. Neenakopravnost držav v mednarodnih odnosih je pripeljalo do postopnega nezadovoljstva z obstoječo ureditvijo; prevelika tajnost v pogajanjih je bila le še pika na i. Propad metod klasične diplomacije se je začel z vstopom ZDA in ZSSR v svetovno politiko.

To je označilo tudi začetek sodobne diplomacije, ki bi jo lahko imenovali ameriška diplomacija, saj se je oblikovala po predlogih ameriškega predsednika Woodrowa Wilsona. Bil je goreč nasprotnik tajnih pogajanj in uspel je doseči, da so bile vsaj končne pogodbe javne. S tem se je seveda korenito spremenila narava diplomacije,²¹ spremenile pa so se tudi pogajalske tehnike. Povečalo se je število diplomatov, ki zaradi velikega števila niso mogli biti več tako povezani, zato se je posledično spremenil tudi pogajalski proces (Vukadinović 1995: 39). Seveda pa so bile vse te spremembe posledice sprememb v mednarodnih odnosih. Tudi diplomacija, kot jo poznamo danes, se odziva na spremembe v svetu in se prilagaja dejanskemu stanju v mednarodni skupnosti (Vukadinović 1995: 111).

---

²¹ Razvoj demokracije je namreč omogočil večji nadzor nad diplomatsko dejavnostjo, čeprav je v diktaturah ostala še vedno strogo tajna. Javnost diplomacije pa so omogočile predvsem mednarodne organizacije, ki so ustvarile nov tip diplomacije (Čačinovič 1994: 29).

4. 2 Razvoj protokola

Protokol je del vsakdana mnogih ljudstev že tisočletja. Obstajal je že v času plemenskih bojev v predzgodovinskem obdobju. V času vojne je bilo treba odposlanca iz drugega plemena sprejeti po posebnem postopku in ga poslušati, saj je prinašal pomembne novice (morda tudi o prenehanju bojevanja). Prinašalci dobrih novic pa so bili deležni več pravic in privilegijev kot prinašalci slabih novic (Zelmanović 1990: 252). Tudi risbe na egipčanskih grobnicah in zgodnja pisanja nam razkrivajo stroga pravila, ki so jih stara ljudstva upoštevala v različnih fazah v družbenem življenju (McCafree in Innis 1997: xi).

S spremembami in razvojem v svetu in družbi se je moral spreminjati tudi protokol, ki se je skozi čas razvijal in bolj natančno izoblikoval. Ker protokol sestavljajo pravila, ki določajo prednostni red med diplomati v neki državi, so že v zgodovini veliko truda vlagali v natančno definiranje teh pravil (Mikolić 2002: 16). Že v srednjem veku so namreč poskušali izdelati prve prednostne liste ambasadorjev, da ne bi prihajalo do sporov zaradi tega. Vendar pa je bila pot do prednostne liste, kot jo poznamo danes, še dolga.²²

Ker diplomatska služba zahteva dobro poznavanje položaja in veliko obzirnosti pri opravljanju dolžnosti, so se razvila mnoga pravila mednarodne kurtoazije, za kar je bila potrebna tudi posebna služba (protokol), ki je te zadeve urejala in koordinirala, da ne bi prihajalo do nepotrebnih zapletov in sporov. Z vse večjim številom stalnih diplomatskih predstavnikov se je pojavila tudi potreba po konsolidiranju dvornega in diplomatskega ceremoniala. Čeprav takrat še ni bilo posebnih norm in običajev, je vsak vladar poskušal s pomočjo zviševanja ranga in ugleda svojih diplomatskih predstavnikov povečati prestiž svoje države v tujini (Trajkovski 1990:13).

Temelji sodobnega protokola so bili postavljeni na Dunajskem kongresu leta 1815, ko je bil izpeljan prvi poskus delne kodifikacije diplomatskega prava. S t. i. *Dunajskim pravilnikom (Pravilnik o rangu diplomatskih predstavnikov)*²³ so določili tri skupine diplomatskih predstavnikov:

---

²² Trajkovski piše (1990: 65), da je prednostni vrstni red pravica posameznika, da je pri uradnih in drugih protokolarnih slovesnostih postavljen pred drugega posameznika. Vsaka država ima zato izoblikovano diplomatsko prednostno listo (rangiranje diplomatskih predstavnikov oz. šefov misij v državi glede na datum predaje poverilnega pisma) in tudi prednostni vrstni red lastnih funkcionarjev oz. državniških funkcij.

²³ Pravilnik o rangu diplomatskih predstavnikov je bil sprejet 19. marca 1815 (Simoniti 1995a: 20).

- a) veleposlaniki, poslaniki in nunciji
- b) poslaniki, ministri ali ostali predstavniki, akreditirani pri suverenu
- c) charge d'affaires, ki so akreditirani pri ministrih za zunanje zadeve (Brglez 1998: 67).

Glavna zasluga Dunajskega kongresa je, da so se izenačili nazivi in da se je uredilo vprašanje rangov diplomatskih predstavnikov,²⁴ sprejeto pa je bilo tudi načelo enakosti vseh držav, ne glede na njihovo velikost ali moč, razvrščajo pa se po abecednem vrstnem redu v jeziku države gostiteljice (Trajkovski 1990: 14). Aachenski protokol,²⁵ sestavljen tri leta kasneje na konferenci v Aachnu, je uvedel nov razred diplomatskih agentov. To so bili ministri rezidenti, ki so bili po rangi med drugim in tretjim razredom. Ta razred se je sčasoma pokazal za nepotrebnega in je do danes popolnoma izginil. Z Aachenskim protokolom so tudi določili hierarhično zaporedje, nazive diplomatskih predstavnikov, njihove kategorije, stopnje in privilegije (Zelmanović 1990: 245).

Določila z teh dveh kongresov so ostala v uporabi vse do leta 1961,²⁶ ko so na Dunaju z novim mednarodnim sporazumom (Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih – DKDO)²⁷ posodobili in dopolnili norme diplomatskih odnosov in stikov. Ta konvencija je imela velik vpliv na oblikovanje pravil mednarodnega običajnega prava, saj jo je do danes ratificiralo kar 179 držav (Brglez 1998: 73). S to konvencijo so tudi določili pravni položaj diplomatskega zbora in imuniteto diplomatov (Zelmanović 1990: 245). Večina diplomatskih privilegijev in imunitet je bila sicer že pred sprejetjem te konvencije priznana kot del mednarodnega običajnega prava, DKDO pa je le deklarirala že znana dejstva običajnega prava.

S sprejetjem DKDO in Dunajske konvencije o konzularnih odnosih (DKKO),²⁸ Konvencije o specialnih misijah,²⁹ Konvencije o privilegijih in imunitetah Združenih narodov,³⁰ Konvencije

---

²⁴ Določilo se je, da bodo ambasadorji rangirani glede na čas predaje akreditivnih pisem, ne glede na moč in velikost države, ki so predstavljajo (McCafree in Innis 1997: 2).

²⁵ Aachenski protokol je bil sprejet 21. novembra 1818 (Brglez 1998: 67).

²⁶ Do tega leta je bil Dunajski pravilnik edina kodifikacija diplomatskega prava, vse ostalo pa je bilo običajno diplomatsko pravo (Simoniti 1994: 11).

²⁷ Vienna Convention on Diplomatic Relations (Vienna, 18. 04. 1961) 500. U.N.T.S. 95. Ima še dva opcijska protokola: o pridobitvi državljanstva in o obveznem reševanju sporov. V veljavo stopi 24. 04. 1964. Do 10. 08. 2006 k njej pristopi 179 držav. Skupaj s protokoloma dostopna na http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (10. 08. 2006).

²⁸ Vienna Convention on Consular Relations (Vienna, 24. 04. 1963). 596 U.N.T.S. 261. Ima tudi dva opcijska protokola: o pridobitvi državljanstva in o obveznem reševanju sporov. Skupaj s protokoloma velja od 19. 03. 1967. Do 10. 08. 2006 jo je ratificiralo 163 držav. Skupaj s protokoloma dostopna na: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (10. 08. 2006).

²⁹ Convention on Special Missions (Vienna, 8. 12. 1969). 1400 U.N.T.S. 231. V veljavi od 21. 06. 1985. Dostopna na: <http://www.vilp.de/Enpdf/e018.pdf> (10. 08. 2006).

o privilegijih in imunitetah specializiranih agencij,³¹ Konvencije o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami univerzalnega značaja,³² kot tudi s sprejetjem številnih ostalih multilateralnih in bilateralnih pogodb na to temo, so bila regulirana številna vprašanja o diplomatskem protokolu. Kljub vsem tem pogodbam pa nekatera področja protokola še vedno ostajajo neurejena (predvsem ceremonial, preseans in privilegiji), zato se jih v praksi rešuje na podlagi mednarodnega običajnega prava, nacionalnih zakonodaj, tradicij in običajev posameznih držav (Trajkovski 1990: 5).

Protokol je danes veliko preprostejši kot je bil v prejšnjih zgodovinskih obdobjih. Boja za prestiž ni več, saj naj bi bile države med seboj enakovredne. Ni več tako pomembno, kje bo sedel predstavnik katere države in kdo bo prvi voščil gostitelju. Najpogosteje se ohranja samo še najosnovnejši ceremonial v tolikšni meri, da se na dostojen način izrazi gostoljubje (Vukadinović 1995: 128). Velik vpliv na smernice pri oblikovanju sodobnega protokola sta imeli tehnološka in informacijska revolucija, saj sta prinesli znatne spremembe v hitrosti komuniciranja (faks, internet, tv-konference). Prav tako na protokol vpliva pritisk parlamentov in javnega mnenja, ki zahtevajo zmanjševanje proračuna za drag in razkošen ceremonial. Velikokrat se tudi dogaja, da se program protokolarnega dogodka prilagaja medijem, da lahko npr. po tiskovni konferenci pripravijo poročilo za večerne informativne oddaje. Državniški obiski so danes zaradi možnosti hitrega potovanja po svetu vse pogostejši, a so hkrati tudi krajši. Vse to in zgoraj navedeni razlogi so privedli do tega, da je protokol postal manj glamurozen, enostavnejši in bolj racionalen – posledično pa tudi cenejši (Veljić 2005: 22-23).

Prav tako pa protokolarne službe danes niso več samo sestavni del državnega aparata. Tudi večja mesta in velika podjetja imajo svoje oddelke protokola, ki skrbijo za organizacijo obiskov, sprejem, nastanitev in bivanje gostov. Ta nedržavni protokol ne zahteva tako strogega ravnanja kot diplomatski, vendar pa se v veliki meri ravna po predpisih, ki veljajo za državne obiske. (Zelmanović, 1990: 244). V nadaljevanju tega diplomskega dela

---

³⁰ Convention on Privileges and Immunities of the United Nations (New York, 13. 02. 1946). 1 U.N.T.S. 15. V veljavo stopi 17. 09. 1946. Dostopno na <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/decade/decad035.htm> (10. 08. 2006).

³¹ Convention on Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (New York 21. 11. 1947) 1 U.N.T.S. 521. V veljavo stopi 02. 12. 1948. Dostopno na <http://www.uia.org/legal/app51.php> (10. 08. 2006).

³² Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character (14. 03. 1975). Do 10. 08. 2006 še ni stopila v veljavo. Dostopna na http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/5_1_1975.pdf (10. 08. 2006).

nedržavnemu protokolu ne bomo posvečali pozornosti, saj se bomo osredotočili samo na državniški oz. diplomatski protokol.

4.3 Razvoj ceremoniala

Ceremonial je že od nekdaj predstavljal etiketo, ki je služila plemičem in šefom držav ter vsem ostalim, ki so se ukvarjali z mednarodnimi odnosi. V preteklosti je bil seveda bolj pomemben kot danes, saj se je z izkazanim ceremonialom merila naklonjenost določeni osebi in posledično državi, iz katere ta oseba prihaja. Države so mednarodne odnose obdale z bliščem, ki ni bil povsod enak, bil pa je svečan in celo veličasten. S tem so poudarjale neenakosti med ljudmi, ki opravljajo neke politične funkcije, in med tistimi, ki so navadni državljani. Ceremonial se je v preteklosti najprej uporabljal predvsem pri podpisovanju pogodb, kasneje pa se je širil še na druga področja meddržavnih odnosov.

Danes je ceremonial še vedno sinonim za lepo vedenje in vljudnost in je še vedno eden izmed najpomembnejših dejavnikov v osebnih odnosih v mednarodnem okolju. Ceremonial predstavlja skupek nekih dejavnosti, ki naj bi se uporabljale ob določeni priložnosti in določenem dogodku. Vljudnost in pozornost sta rezultat truda, da bi se preprečile napetosti v odnosih med državami. Vendar pa so ceremonial, vprašanja etikete, ranga in prednosti doživela padec. Ta padec je seveda skladen z vedno večjo preprostostjo protokola in vedno manjšimi stroški. Najbolj očitne spremembe so se zgodile v ceremonialnem delu diplomatske dejavnosti. Danes ni več običaj, da se bi se robovi mednarodnih pogodb pozlačevali, kot je bilo to v zgodovini. Prav tako se pri podpisovanju pogodb le še redkokdaj uporabljajo pečati – največkrat se pogodbe samo podpišejo. Tudi prevozi s kočijami ob posebnih priložnostih so redki, uporabljajo pa se predvsem v monarhijah, kje je ceremonial danes še vedno zelo pomemben (Wood in Serres 2005: xvi).

Kljub vsem tem spremembam pa ceremonial iz sistema mednarodnih odnosov ne more kar izginiti, saj je pomemben dejavnik ravnotežja v mednarodnih odnosih in sodeluje pri vzdrževanju reda.

5. VLOGA IN POMEN PROTOKOLA IN CEREMONIALA ZA VZDRŽEVANJE MEDNARODNIH ODNOSOV

Vsaka organizacija ali družba mora, če želi uspevati, delovati po nekih pravilih, da bi preprečila popolno zmedo. Enako velja tudi za odnose med državami in vladami. Nujno je, da so odnosi med njimi v skladu z nekimi univerzalno sprejetimi pravili in običaji ter neko obliko načrtovane organizacije. To zagotavljata protokol in ceremonial. Diplomacija se namreč ravna po mednarodno uveljavljenih pravilih protokola, ki izhajajo iz zgodovinskih tradicij in običajev, načel mednarodnega prava in diplomatske prakse. Ta pravila so se razvila z namenom, da se stiki predstavnikov držav olajšajo in odvijajo na nek poenoten in vnaprej določen način. Njihov cilj je tudi zaščita ugleda in spoštovanja vsake države in njenih najvišjih političnih in diplomatskih predstavnikov, hkrati pa tudi vzpostavitev nekega prijetnega ozračja za medsebojno komunikacijo. Zato je ta pravila in postopke treba poznati in dosledno izvajati.

Protokolarna pravila in diplomatska praksa so tesno povezani z diplomatsko-konzularnim pravom.³³ To pravo ima velik vpliv na ta pravila tudi zato, ker določa položaj in vlogo določenih subjektov (npr. šef države, predsednik vlade, predsednik parlamenta itd.) v mednarodnih odnosih (Osolnik 1998b: 140). Namen teh pravil je poenostavitev diplomatskega življenja in za to skrbijo službe protokola. Brez njih so državniške dejavnosti namreč nepojmljive tako na notranjepolitičnem kot na mednarodnem področju. Protokol omogoča svobodno opravljanje vsakodnevnih aktivnosti, pomaga ustvariti prijetno vzdušje in klimo ter tako posledično vpliva na pričakovane rezultate.

Protokolarna pravila predstavljajo različne oblike in metode občevanja in obnašanja pri obvladovanju zapletenih položajev in dogodkov. Država jih oblikuje v skladu s konvencijami mednarodnega prava, z mednarodnim običajnim pravom ter skladno s svojimi nacionalnimi in funkcionalnimi posebnostmi (lokalna protokolarna pravila, ki temeljijo na domači zakonodaji, ustaljenih tradicijah in običajih države).³⁴ To pripomore po eni strani k učinkovitejši

---

³³ Diplomatsko pravo je po Brglezu (1998:62) tisti del pravne znanosti, ki preučuje: (a) pravne norme, ki urejajo delovanje pristojnih organov mednarodnopravnih subjektov, (b) pravne norme, ki urejajo same odnose in določajo postopke, ki se uporabljajo v teh odnosih med subjekti mednarodnega prava, ter (c) pravne norme in pravila, ki določajo strukture, znotraj katerih se ti odnosi vzpostavljajo in odvijajo.

³⁴ Mikolić (2002: 12) pravi, da mnoga vprašanja diplomatskega protokola niso urejena z mednarodnimi pogodbami, zato se rešujejo na osnovi mednarodnega običajnega prava, splošne prakse, domače zakonodaje in

promociji in ugledu države, po drugi strani pa privede do medkulturnih in protokolarnih razlik, ki lahko povzročijo napake pri izvajanju protokola.

Protokol predstavlja nek red in disciplino. Če se že mora improvizirati, takšna improvizacija ne sme odstopati iz okvira nekih občnih protokolarnih norm. Zato je izvedba nekega mednarodnega dogodka nemogoča brez uporabe protokolarnih in ceremonialnih pravil. Protokol torej natančno ureja najrazličnejše podrobnosti diplomatskega vedenja. S tem se diplomati izognejo boju za prestiž, hkrati pa lahko takoj ugotovijo, če kdo ni upošteval njihovih privilegijev in lahko iz protesta zapustijo neko prireditev ali ceremonijo. Vendar pa se morajo najprej prepričati, če je bila napaka storjena zaradi nepoznavanja protokola, ali pa so gostitelji to naredili namenoma.³⁵ To je predvsem pomembno, če so odnosi med tema dvema državama slabi ali napeti (Čačinović 1994: 81).

Neizvajanje ali napačno izvajanje protokolarnih pravil bi lahko razumeli kot nepripravljenost ali samovoljnost tistega, ki jih ne sprejema. V primeru kršenja teh pravil se je kršiteljeva stran dolžna opravičiti prizadeti strani. Vendar pa so namerna kršenja pravil redka, saj se vsi zavedajo, da nespoštovanje teh pravil meče slabo luč na državo in ji s tem lahko zmanjša ugled v mednarodnih odnosih (Mikolić 2002: 17).

Protokol v diplomatskem življenju in postopki v mednarodnih aktivnostih se vse prevečkrat razumejo zgolj kot tehnika.³⁶ Vendar pa sta to dve različni disciplini, ki sta med seboj prepleteni in za kateri ni nujno samo poznavanje formalnih protokolarnih norm, temveč tudi diplomatska spretnost in politična veščina. Ceremonial je pomemben sestavni del diplomatskega ugleda in prestiža; z njim se izraža pozornost in spoštovanje diplomatom in njihovim državam, tudi novim in manjšim, kot je Slovenija. Naloga ceremoniala je, da ustvari ozračje, v katerem se bodo lahko brez problema razvijali mednarodni odnosi, bodisi na bilateralnem bodisi na multilateralnem nivoju. Za izvajanje predpisanih ceremonialnih pravil pa skrbijo protokolarne službe (Mikolić 2002: 15).

---

ustaljenih tradicij in običajev držav. O določenih pravilih pa se države med seboj dogovarjajo pred izvedbo kakega pomembnega dogodka, in sicer s pomočjo službe protokola.

³⁵ Čačinović (1994: 82) pravi, da mora vsak pameten diplomat znati pomote in neznanja sprejeti z nasmeškom in uvidevnostjo.

³⁶ Vendar pa nam postavitev protokolarnih spodrseljajev v širši kontekst pokaže, kako pomembne so v mednarodnih odnosih odločitve o protokolarnih elementih, in jih zatorej nikakor ne moremo obravnavati kot zgolj nepomembne tehnične podrobnosti.

Ceremonial in protokol določata vljudnost,³⁷ ki naj prevladuje med ljudmi, saj je le-to uspešen dejavnik za uspešne pogovore. Osolnik (1998b: 142-143) ugotavlja, da pravila protokolarne vljudnosti hkrati igrajo pomembno vlogo blažilca v tistih situacijah, ko se odnosi med dvema državama poslabšajo ali celo padejo na izredno nizko raven, saj nudijo diplomatom koristno oporo, ki preprečuje da bi bila njihova dejavnost še bolj prizadeta.

Lahko bi torej rekli, da sta protokol in ceremonial pomembna za uresničevanje zunanjepolitičnih ciljev vsake države, saj lahko vodita k bolj učinkovitemu delovanju, promociji, ugledu in spoštovanju držav, kar pa posledično pomaga pri uresničevanju teh ciljev. Vendar pa se protokol ne nanaša samo na ceremonial in kurtoazijo, kot se včasih narobe misli, ampak označuje tudi skupen način ravnanja v vseh uradnih situacijah in ljudem, ki so dobro seznanjeni s protokolom, daje jasna sporočila. Protokol zajema vse vidike komuniciranja, pogajanj in pogovorov, ker vključuje stike med ljudmi na mednarodni ravni in tudi v notranjih državnih aktivnostih.

Glavni nalogi diplomatskega protokola in ceremoniala sta zagotavljanje primerne vzdušja za izvajanje diplomatskih funkcij na vseh področjih in zagotavljanje možnosti za normalno izvajanje miroljubnih odnosov med suverenimi in enakopravnimi državami. Protokol je namreč tesno povezan s položajem posameznika in da bo le-ta sprejet na način, ki pripada njegovi funkciji in dostojanstvu. Torej je povsem umestno omeniti, da se protokol in ceremonial ne nanašata na osebe z imeni in priimki, temveč na dolžnosti, ki jih te osebe nosijo. Kot ugotavlja Mikolić (2002: 16) je torej vsak posameznik dolžan s svojim obnašanjem in spoštovanjem pravil vplivati na to, da bo ugled funkcije, ki jo opravlja, ostal takšen kot je bil.

Protokolarna pravila niso sveta in ceremoniala ne smemo primerjati z religijskimi rituali, katerih kršitev lahko izzove maščevanje bogov. Ta pravila so povezana z željo, da se določenim osebam zagotovi takšen položaj, kot jim pripada. Vendar pa je treba poudariti, da protokol ni povsem tog in tudi ne sme biti, čeprav se na prvi pogled zdi ravno nasprotno. Elementi protokola se namreč neprestano razvijajo, dopolnjujejo in prilagajajo spremembam v družbi, za vsa protokolarna pravila pa velja, da jih je treba uporabljati enako za vse

---

³⁷ Pomembno protokolarno pravilo, ki izhaja iz mednarodnih konvencij, je namreč pravilo vljudnosti v medosebnih odnosih. Upoštevanje tega pravila se zahteva od vsake osebe, ne glede na njen položaj v državni ali družbeni strukturi.

primerljive priložnosti. Pri obravnavanju predstavnikov tujih držav je na prvem mestu vseh pravil protokola načelo enakosti med njimi (Wood in Serres 2005: xix). Torej kljub temu, da so ceremonialna pravila del notranjega prava, imajo močno mednarodnopravno in politično razsežnost: ne smejo biti diskriminatorna. Ceremonial mora biti enak za vse države. Razlikuje se lahko le, kadar gre za osebe, ki imajo različno stopnjo v istem razredu in pri prednostnem redu.

Ceremonial, ki se uporablja pri mednarodnih dogodkih, je zelo pomemben. Vsaka protokolarna služba z največjo resnostjo pristopa k pripravi mednarodnih sestankov. Pozornost in blišč, ki spremljata te dogodke, sta včasih tudi pogoja za uspeh. Pozornost, ki se jo izkaže pri sprejemu nekega tujega državnika ali državnega funkcionarja, pokaže na stopnjo odnosov med državama v smislu želje po sodelovanju in poglobljanju odnosov med njima. To je še posebej vidno v današnjem času, ko so stiki med šefi držav, uradni obiski itd. vse pogostejši (Mikolić, 2002: 16).

Naloga protokola je, da posreduje v mnogih podrobnostih ceremoniala kot tudi v vsakodnevnem življenju diplomatov in konzulov. Ceremonial je pomemben tudi v pogajanjih in pri sklepanju ter objavi mednarodnih sporazumov in drugih dokumentov. Protokol in ceremonial z izkazano svečanostjo pripomoreta k dvigovanju pomena teh sporazumov in njihovemu spoštovanju (Mikolić, 2002: 16).

Protokol in ceremonial sta jezik brez besed. Z njima se da povedati vse, kar je z besedami težko ali celo nemogoče. S protokolom in ceremonialom se lahko pokažejo občutja in nezadovoljstvo. Pomembno pa je, da se vse to izvede s stilom in znotraj protokolarno ceremonialnih norm (Mikolić 2002:12).

6. ORGANIZIRANOST PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI SLOVENIJI

6.1 Splošne tendence pri organizaciji protokolarnih služb po svetu

V današnjem času ima večina držav praviloma eno službo protokola. Seveda pa obstajajo tudi izjeme, saj imajo nekatere med njimi tudi več protokolarnih služb - takšen primer je tudi Slovenija.

V monarhijah ima ponavadi dvor svojo protokolarno in ceremonialno službo, ki je neodvisna od vladnega protokola. Državna uprava v monarhijah ima ponavadi še eno službo protokola, ki pokriva predsednika vlade, podpredsednika vlade in ministra za zunanje zadeve, sedež pa ima v ministrstvu za zunanje zadeve in jo imenujemo *državni protokol*. Taka organiziranost protokolarne službe pa ni značilna samo za monarhije, saj je tudi v mnogih republikah protokol organiziran na podoben način (Mikolić 2002: 19).

V večini držav protokol v ministrstvu za zunanje zadeve deluje kot *državni protokol*. Ta protokol načrtuje, koordinira in izvaja državne protokolarne dogodke (proslave ob nacionalnih praznikih, državni pogrebi itd.), sodeluje pri pripravi in izvedbi obiskov šefa države, šefa vlade in ministrov v tujini, seveda pa tudi skrbi za pripravo in izvedbo obiskov tujih visokih gostov v domači državi (šefi držav, šefi vlad, ministri, visoki predstavniki mednarodnih organizacij itd.). *Državni protokol* opravlja tudi ostale zadeve v pripravi takih protokolarnih dogodkov, kot so npr. upravljanje protokolarnih objektov, prevoznih sredstev in ostale opreme, ki jo ta služba protokola potrebuje (Veljić 2005: 22).

V državah, kjer pa obstaja več protokolarnih služb, se protokol v MZZ pogosto imenuje kar *diplomatski protokol*. S tem je še bolj specifično določeno, da je ta protokol zadolžen za urejanje položaja diplomatskega zbora v državi sprejemnici in da posreduje v komunikaciji diplomatskega zbora z organi države. V teh državah mora obstajati tudi točno določena delitev pravil dela in kompetenc posameznih služb protokola in odnosov med njimi, predvsem kar se tiče celote mednarodnih odnosov in zadev. Prav zaradi tega je v svetu običajno, da je protokolarna služba MZZ središnji protokol v državi, zato naj bi imela tudi večje število zaposlenih. To pa predvsem zato, ker največ protokolarno–ceremonialnih poslov, ki so vezani na mednarodno korespondenco in največ poslov, ki se tičejo imunitet in privilegijev, opravlja

prav protokolarna služba MZZ. Ministrstvo za zunanje zadeve je namreč neke vrste poseben posrednik pri izvajanju mednarodnih zadev države. Ostale službe protokola, npr. službe pri predsedniku države in pri vladi, ne komunicirajo direktno z diplomatskim zborom v državi sprejemnici niti z lastnimi diplomatskimi misijami po svetu. Prav tako tudi ne komunicirajo direktno z mednarodnimi organizacijami po svetu. Celotna uradna korespondenca z navedenimi subjekti poteka namreč prek MZZ. To pomeni da gredo po tej poti tudi iniciative za mednarodna srečanja. Protokol MZZ obvešča ostale protokolarne službe (npr. pri predsedniku države ali predsedniku vlade), ki pri takšnih projektih sodelujejo z njim, o končni izvedbi takega dogodka oz. aktivnosti.³⁸ S takšnim načinom dela se izogiba nepotrebno podvajanje dela protokolarnih uslužbencev, saj imamo tako enega glavnega korespondenta, ki potem posreduje podatke naprej. On tudi skrbi, da se pravočasno obvešča državne organe o takšnih mednarodnih aktivnostih in dogodkih (Mikolić 2002: 19-20).

Centralizacija in koncentracija protokolarnih opravil sta potrebni tudi zato, ker lahko v vsaki državi velja samo en prednostni red rangiranja državnih funkcionarjev. V državah, kjer poznajo večje število protokolarnih uradov, so le-ti s sklepom parlamenta ali vlade obvezani k medsebojnemu sodelovanju in enotnosti delovanja (Osolnik 1998b: 143).

6. 2 Razvoj protokolarne službe v RS

6. 2. 1 Protokolarna ureditev v SR Sloveniji pred letom 1991

V Socialistično federativni republiki Jugoslaviji sta bila protokol in ceremonial zelo pomembna, saj je takratni predsednik Josip Broz – Tito pogosto sprejemal obiske na najvišji državniški ravni in takšni obiski so morali biti zelo dobro pripravljeni in izvedeni. Kot opisuje Osolnik (1998: 144) je na ravni federacije delovalo več protokolarnih služb: Protokol Predsednika Republike (ki se je kasneje preimenoval v Protokol Predsedstva Republike), protokol Zveznega izvršnega sveta, protokol Zvezne skupščine in protokol Zveznega sekretariata za zunanje zadeve. Prav tako so imele vse republike in pokrajine vsaka svojo protokolarno službo, svoj protokol pa sta imela tudi mesto Beograd in celo Beograjski sejem

---

³⁸ Pri nas Protokol RS ne dobiva vedno teh podatkov od MZZ. Velikokrat pridejo take informacije direktno od organov, ki so gostitelji obiska (npr. iz Urada predsednika RS, Urada predsednika DZ).

(čeprav nista imela dosti stika z diplomatskim protokolom, ampak sta bila službi za organizacijo pogostitev, prevozov, rezervacijo prenočišč itd.).

Tako je torej v Sloveniji pred njeno osamosvojitvijo leta 1991 deloval Protokol Izvršnega sveta Skupščine Socialistične Republike Slovenije, ki je bil ustanovljen z *Odlok o ustanovitvi Protokola*.³⁹ Ta protokol je opravljal protokolarne zadeve za predsednika SR Slovenije, Skupščino SR Slovenije, Izvršni svet Skupščine SR Slovenije, za vodstva družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih interesnih skupnosti za območje republike ter za druge nosilce protokolarnih obveznosti v republiki. Skrbel je tudi za službene obiske v drugih republikah in v tujini za predstavnike republiških organov, organizacij in skupnosti ter njihovo udeležbo na javnih prireditvah. Protokolarne storitve in prevajalsko službo je opravljal še v primerih obiskov predstavnikov tujih držav in mednarodnih organizacij v SR Sloveniji (ki so se zgodili na podlagi povabila zveznih in republiških organov in organizacij).⁴⁰ Delo Protokola pa sta urejala in natančneje določala še *Odlok o opravljanju protokolarnih zadev v SR Sloveniji*⁴¹ in *Odlok o ustanovitvi Servisa za protokolarne storitve*⁴².

6. 2. 2 Protokolarna ureditev v RS po osamosvojitvi

Začetek diplomacije in protokola mlade slovenske države je bil v znamenju improvizacij. Premagati je bilo treba kadrovske in finančne težave, vendar pa je bila želja po čimprejšnjem vključevanju v evropske integracije dovolj močna, da so uspešno premostili te začetne neprijetnosti in da danes slovenska diplomacija in protokol delujeta brezhibno (Čačinovič 1994: 125).

Na začetku delovanja slovenske diplomacije je bilo namreč kar nekaj težav s protokolom, ker je bila RS nova država, ki ni imela podrobneje izdelanih protokolarnih pravil. V tem smislu je bilo treba vse zgraditi od začetka, oblikovati pravila in izšolati kadre. Protokolarne izkušnje in pravila smo v veliki meri prenesli iz Jugoslavije, nekatera pravila smo prevzeli po tujih državah in jih prilagodili našim političnim razmeram, tradiciji in navadam.⁴³ Seveda pa je

---

³⁹ Ur.l. SRS 29-1600/1988, 05. 08. 1988, vendar pa je ta služba obstajala že veliko prej.

⁴⁰ 2. čl. Odloka o ustanovitvi Protokola

⁴¹ Ur. l. SRS, št. 43-220/1985, 30. 12. 1985.

⁴² Ur. l. SRS, št. 29/1985, 30. 12. 1985.

⁴³ To je bilo ustrezno, saj je protokolarno znanje potrebno prirediti specifičnim značilnostim države, ne pa zgolj posnemati in kopirati izkušnje in znanja drugih držav.

nekaj pravil nastalo tudi na podlagi lastnih izkušenj, ki smo jih pridobili ob obiskih tujih državljanov v RS in ob obiskih naših državljanov v tujini.

Z razglasitvijo neodvisnosti leta 1991 je Republika Slovenija namreč sprejela tudi odgovornost, da se mednarodni skupnosti predstavi kot suveren in verodostojen partner. K temu lahko veliko prispeva tudi dobro organiziran in pravilno izvajan državni protokol. Obstoječa protokolarna praksa zaradi novih stikov Slovenije s tujino ni več zadoščala za raznovrstna protokolarna pravila (ki vedno zahtevajo strogo in natančno izvajanje), zato se je pojavila potreba po reorganizaciji. Intenzivni mednarodni stiki nove države so terjali prenovljeno protokolarno službo in sodelovanje državnih organov na tem področju. V ministrstvu za zunanje zadeve je bilo potrebno ustanoviti oddelek za diplomatski protokol in uskladiti medsebojno sodelovanje glede priprav in izvedbe uradnih in delovnih obiskov najpomembnejših predstavnikov Slovenije v tujini ter obiske šefov držav, predsednikov vlad in parlamentov, ustavnih sodnikov in zunanjih ministrov drugih držav v Sloveniji. Zato je že *Zakon o zunanjih zadevah RS* iz leta 1991⁴⁴ določil, da se v okviru MZZ⁴⁵ ustanovi Diplomatski protokol, ki bo opravljal klasične naloge po vzoru ministrstev za zunanje zadeve po svetu. Z vpeljavo Diplomatskega protokola so se določile tudi njegove funkcije, ki so v glavnem skladne s funkcijami oddelkov diplomatskega protokola drugih držav.

Poleg novega Diplomatskega protokola na MZZ pa se je ohranil tudi bivši Protokol Izvršnega sveta SR Slovenije, ki se je preimenoval v Protokol Republike Slovenije. Takšna nova ureditev je privedla do decentraliziranosti protokolarne službe.⁴⁶ Prav zaradi tega je Slovenija torej izjema kar zadeva organiziranost protokolarne službe, zato si bomo v nadaljevanju pogledali razdeljenost protokolarnih služb v RS in njihove pristojnosti. V Sloveniji imamo torej dva glavna protokolarna urada – pri Vladi deluje Protokol Republike Slovenije, pri MZZ pa Sektor za protokol, privilegije in imuniteto, diplomatsko korespondenco ter prevajanje, ki ga bomo v tem diplomskem delu imenovali Diplomatski protokol (Osolnik 1998b: 144). Seveda pa imajo tudi posamezna ministrstva svoje oddelke za mednarodno sodelovanje in

---

⁴⁴ Ur. l. RS, št. 1/1991 – I, 25. 06. 1991.

⁴⁵ Poleg Zakona o zunanjih zadevah RS iz leta 1991 (ZZZ) pa delo MZZ bolj podrobno ureja še Zakon o zunanjih zadevah RS iz leta 2001 (ZZZ-1, Ur. l. RS, št. 45/2001, 07. 06. 2001).

⁴⁶ Zanimivo je, da so tudi vse ostale bivše jugoslovanske republike po osamosvojitvi oblikovale decentralizirano protokolarno službo (več o tem v Rebič, 2004).

protokol, ki se ukvarjajo s pripravo obiskov (npr. Ministrstvo za obrambo in Ministrstvo za notranje zadeve).⁴⁷ Svojo protokolarni oddelek pa ima tudi Državni zbor RS.

Obstoječe osnove protokolarnih pravil so navedene v *Sklepu o določitvi protokolarnih pravil*,⁴⁸ ki poskuša sistematizirati protokolarna pravila (v nadaljevanju ga bomo zaradi večje enostavnosti imenovali SDPP). Pri njegovem oblikovanju so se njegovi ustvarjalci v veliki meri zgledovali po *Odloku o opravljanju protokolarnih zadev v SRS*,⁴⁹ saj so si člani obeh v veliki meri podobni. Razlika pa je v tem, da je SDPP bolj razdelan in natančen. Opisuje pristojnosti Protokola RS in Diplomatskega protokola pri MZZ,⁵⁰ ki naj bi bila glavna akterja pri organizaciji protokolarnih dogodkov v RS.

6. 2. 2. 1 Protokol Republike Slovenije

Protokol Republike Slovenije (v nadaljevanju Protokol RS), katerega služba se nahaja v okviru vladnih ustanov, je skladno s 3. čl. SDPP dolžan opravljati protokolarne storitve za:

- predsednika Republike Slovenije,
- predsednika Državnega zbora Republike Slovenije,
- predsednika Vlade Republike Slovenije,
- predsednika Državnega sveta Republike Slovenije,
- predsednika Ustavnega sodišča Republike Slovenije,
- predsednika Vrhovnega sodišča Republike Slovenije,
- varuha človekovih pravic
- in uradne obiske ministra za zunanje zadeve Republike Slovenije.⁵¹

Protokol RS ob soglasju generalnega sekretarja vlade opravlja protokolarne zadeve tudi za druge organe, kadar so le-ti nosilci protokolarnih dogodkov državnega pomena.

---

⁴⁷ Podrobneje o organiziranosti protokolarnih oddelkov na posameznih ministrstvih piše Zadnik (2005: 20).

⁴⁸ Ur. l. RS, št. 36-1478/1994, 22. 06. 1994.

⁴⁹ iz leta 1985

⁵⁰ SDPP veliko podrobneje opisuje pristojnosti Protokola RS, naloge Diplomatskega protokola pri MZZ pa opiše le na grobo in brez natančnejših navodil.

⁵¹ Na tem mestu velja poudariti, da Protokol RS torej organizira uradne obiske ministrov za zunanje zadeve v RS oz. uradne obiske drugih gostov, ki so v RS prišli na povabilo ministra za zunanje zadeve. Delovne obiske ministra za zunanje zadeve v tujini in delovne obiske gostov, ki so prišli v Slovenijo na povabilo ministra za zunanje zadeve, pa organizira Diplomatski protokol na MZZ.

Služba Protokola RS opravlja organizacijsko–tehnično delo ob obiskih državnih delegacij v Sloveniji, kadar je potrebno zagotoviti ustrezen sprejem na letališču, organizirati program obiska in skrbeti za pogostitve, ki morajo biti na ustrezni ravni (uradna kosila, svečane večerje, banketi, sprejemi itd.); skrbi pa tudi za vabila, prevoze, prenočevanje itd. Med protokolarnе slovesnosti, ki jih ta služba organizira, spadajo še nastopni, poslovilni in delovni obiski diplomatskih predstavnikov pri najpomembnejših političnih osebnostih naše države (predsednik RS, predsednik DZ RS in predsednik Vlade RS), slovesnosti ob vročitvi odlikovanj, podpisi meddržavnih pogodb, predaje akreditivnih pisem, državni pogrebi in polaganje vencev, sprejemi, ki jih prirejajo naše najpomembnejše politične osebnosti ter tudi organizacija proslav in drugih prireditev državnega pomena (2. čl. SDPP).

Protokol RS pri organizaciji obiskov najvišjih tujih državnikov tudi tesno sodeluje z organi ministrstva za notranje zadeve in policije, da se zagotovi varnost visokim gostom iz tujine. Sodeluje tudi z ministrstvom za obrambo, ki zagotovi častno enoto slovenske vojske, da se ob svečanem sprejemu na letališču izkažejo ustrezne vojaške časti. Praksa v Sloveniji je takšna, da se takšna počastitev izkaže ob uradnih obiskih šefov držav in predsednikov vlad. Naloga Protokola RS je tudi, da o vsakem protokolarnem dogodku z uradno beležko obvešča pristojne organe, na podlagi te beležke pa Urad Vlade Republike Slovenije za informiranje o tem dogodku obvesti medije (Osolnik 1998b: 145).

Protokol RS skrbi tudi za izbiro in nakup daril za goste. Ob uradnih obiskih najvišjih državnih funkcionarjev je v veljavi običaj, da se poleg izmenjave odlikovanj izročijo tudi ustrezna darila, ki naj bi po svoji simbolični vrednosti ustrezno predstavljala državo.⁵² Protokolarna darila predstavljajo predvsem znak pozornosti in zahvale, izbrana pa morajo biti z okusom. V primeru državnih obiskov velja pravilo, da se ta darila ne izročajo osebno, temveč se preko Protokola dostavijo v rezidenco ali hotel, kjer gost prebiva – seveda z vizitko tistega, ki darilo pošilja (Osolnik 1998b: 157-158).

V okviru Protokola RS deluje tudi *Javni gospodarski zavod Protokolarnе storitve Republike Slovenije*, ki je bil še do nedavnega znan kot *Servis za protokolarnе storitve RS*.⁵³ Ta zavod je

---

⁵² SDPP v 24. čl. določa, da lahko najvišji državni funkcionarji podarijo ob obisku uradnih delegacij tujih držav darilo, katerega vrednost ne sme presežati višine zadnje uradno objavljene povprečne mesečne bruto plače na zaposlenega v Sloveniji.

⁵³ Ustanovljen je bil že leta 1985 z Odlokom o ustanovitvi Servisa za protokolarnе storitve (Ur. l. SRS, št. 29-1985/88, 05.08.1988)

svoja pooblastila dobil z *Odlokom o ustanovitvi javnega gospodarskega zavoda Protokolarne storitve Republike Slovenije*.⁵⁴ Zadolžen je za upravljanje s protokolarnimi objekti, ki jih uporablja Protokol RS: to so Vila Podrožnik, Grad Strmol, Grad Brdo, Grad Snežnik,⁵⁵ Vila Tartini in Vila Bled. Navedeni objekti se uporabljajo za prenočevanje tujih delegacij, kot prostor za uradne pogovore ali pogajanja, za svečane obede in sprejeme. Protokolarne avtomobilske prevoze pa organizira služba za avtomobilske prevoze pri Uradu predsednika Vlade RS.

Protokol RS je v Sloveniji torej tista služba, ki skrbi za pripravo in izvedbo večine protokolarnih dogodkov v državi. Za to skrbi približno 25 zaposlenih,⁵⁶ ki pa morajo sodelovati tudi s kontaktnimi osebami v uradih političnih osebnosti, za katere Protokol RS pripravlja protokolarne dogodke. Zelo tesno sodeluje tudi z Diplomatskim protokolom pri MZZ. Enako velikega pomena je še sodelovanje s protokolarnimi službami drugih držav, pa naj gre za obisk tujega državnika v Sloveniji ali pa za obisk slovenskega državnika v tujini. V navadi je, da se v teku priprav na tak dogodek organizira t. i. *predhodnica*, ki jo sestavljajo predstavniki uradov in služb, vpletenih v izvedbo dogodka. Tuje predhodnice torej prihajajo v Slovenijo in slovenske odhajajo v tujino – vse z namenom, da bi se do potankosti dogovorili o poteku obiska in da bi se uskladile želje in interesi. Pomembno pa je tudi, da se gostje podrobno seznanijo s protokolarnimi predpisi in ceremonialno prakso gostitelja.

6. 2. 2. 2 Protokol na Ministrstvu za zunanje zadeve

Poleg Protokola RS imamo tudi na ministrstvu za zunanje zadeve ločeno službo protokola, ki se imenuje Sektor za protokol, privilegije in imunitete, diplomatsko korespondenco ter prevajanje (Diplomatski protokol) in ki deluje v okviru Direktorata za mednarodno pravo in zaščito interesov. Ta služba opravlja naloge in zadeve, ki se nanašajo na posredovanje pomoči diplomatsko-konzularnemu zboru in diplomatsko-konzularnim misijam ter tem tujim predstavništvom zagotavlja pomoč za normalno funkcioniranje. Analitično in strokovno obdeluje protokolarna vprašanja in daje predloge za njihovo reševanje. Skrbi tudi za spoštovanje določb o imunitetah in privilegijih, ki so vsebovane v DKDO in DKKO. Poleg

---

⁵⁴ Ur. l. RS, št. 97-4803/2001, 04. 12. 2001.

⁵⁵ V 58. členu Sklepa o določitvi protokolarnih pravil je zapisano, da je Grad Snežnik je zgodovinski objekt, zato se uporablja predvsem za kulturne in turistične namene, lahko pa tudi za manjša protokolarna srečanja, razgovore in sprejeme (Ur. l. RS, št. 36-1478/1994, 22. 06. 1994.).

⁵⁶ Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006.

tega vodi tudi evidenco diplomatskega in konzularnega osebja v državi in redno objavlja sezname tujih diplomatsko-konzularnih predstavništev v Republiki Sloveniji. To torej pomeni, da pripravlja aktualno *diplomatsko listo*⁵⁷ diplomatskega zbora v Sloveniji. Skrbi za protokolarna darila, celostno podobo MZZ in diplomatskih predstavništev ter konzulatov RS v tujini, izdelavo vizitk, vabil in drugih tiskanih dokumentov. Diplomatska predstavništva in konzulate opremlja s simboli slovenske državnosti, sodeluje pri izboru in nabavi opreme v rezidencah in diplomatskih predstavništvih ter konzulatih in uvaja kandidate pred odhodom v tujino v osnove diplomatskega protokola, vedenja in oblačenja (Osolnik 1998b: 146).

Diplomatski protokol tudi analitično in strokovno obdeluje protokolarna vprašanja in daje predloge za njihovo reševanje, vodi potrebne evidence in dokumentacijo, hkrati pa skrbi za organizacijo seminarjev in srečanj za člane diplomatskega zbora, ki jih organizira MZZ.

Sektor za protokol, privilegije in imunitete, diplomatsko korespondenco ter prevajanje pri MZZ je razdeljen na tri oddelke:

1. Oddelek za privilegije in imunitete ter diplomatsko korespondenco
2. Oddelek za ceremonial, organizacijo obiskov in logistiko
3. Prevajalski oddelek.⁵⁸

Protokol RS in Diplomatski protokol na MZZ skupaj tudi organizirata skupinsko udeležbo diplomatskega zbora na posameznih državnih slovesnostih, kot je npr. proslava ob slovenskem kulturnem prazniku (Osolnik 1998: 145).

Kot smo že omenili,⁵⁹ imajo poleg teh dveh služb protokola tudi nekatera ministrstva svoje oddelke za protokol (npr. Ministrstvo za obrambo in Ministrstvo za notranje zadeve). V nadaljevanju nas te službe ne bodo podrobneje zanimale, osredotočili pa se bomo še na eno službo protokola, ki deluje v okviru Oddelka za mednarodno dejavnost, protokol in prevajanje Državnega zbora RS – to je Oddelek za protokol DZ, imenovali pa ga bomo kar Protokol DZ.

---

⁵⁷ Diplomatska lista je uradna publikacija vsakega ministrstva za zunanje zadeve, ki vsebuje popoln pregled vseh akreditiranih diplomatskih misij in uslužbencev diplomatskega ranga, ki sestavljajo diplomatski zbor v neki državi (Osolnik 1998b: 147).

⁵⁸ V tem diplomskem delu posameznih oddelkov ne bomo podrobneje opisovali. Bolj natančen opis je dostopen na : <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=349> (10. 8. 2006) in v Sovdat (2002: 35-36).

⁵⁹ Glej str. 38.

6. 2. 2. 3 Oddelek za protokol v DZ RS

Do sedaj še nismo omenjali službe protokola v parlamentih, to pa zato, ker ta služba v nobeni državi ni v okviru t. i. *državnega protokola*, ampak je samostojna glede na specifično delovanje parlamenta. Enako velja za službo protokola v vojski oz. v ministrstvih za obrambo ali pa v katerem koli drugem telesu državne uprave. V tem diplomskem delu pa je Protokol DZ pomemben, saj nas zanima njegovo sodelovanje s Protokolom RS in Diplomatskim protokolom pri pripravi in izvedbi protokolarnega dogodka.

Protokol DZ je zadolžen za pripravo vseh protokolarnih dogodkov, ki se odvijajo v Državnem zboru RS. V celoti je zadolžen za organizacijo in izvedbo vseh protokolarnih dogodkov, v katerih so udeleženi podpredsedniki DZ, vodje poslanskih skupin, predsedniki delovnih teles, poslanci in generalni sekretar DZ. Za dogodke v zvezi s predsednikom DZ RS pa skrbi Protokol RS, seveda v sodelovanju s Protokolom DZ (PPDZ 2003: 10).

»Protokolarne naloge, ki jih izvaja Protokol DZ, so:

- *pomoč Protokolu RS pri organizaciji vseh zgoraj naštetih dogodkih v DZ RS, kadar je gostitelj predsednik DZ RS,*
- *obiski veleposlanikov tujih držav pri predsedniku DZ RS,*
- *obiski visokih predstavnikov RS pri predsedniku DZ RS,*
- *obiski visokih predstavnikov in delegacij tujih držav, ki na povabilo podpredsednikov in vodij poslanskih skupin DZ RS pridejo na obisk v RS,*
- *pomoč pri organizaciji uradnih in delovnih obiskov visokih predstavnikov in delegacij tujih držav, ki na povabilo predsednikov delovnih teles in poslancev DZ RS pridejo na obisk v RS,*
- *pogovori in srečanja tujih predstavnikov in delegacij s podpredsedniki, vodji poslanskih skupin, predsedniki delovnih teles in poslanci DZ RS,*
- *delovni obiski veleposlanikov tujih držav pri podpredsednikih, vodjih poslanskih skupin, predsednikih delovnih teles in poslancih DZ RS,*

- *uradni in delovni obiski podpredsednikov in vodij poslanskih skupin DZ RS v tujini,*
- *pomoč pri uradnih in delovnih obiskih predsednikov delovnih teles in poslancev DZ RS v tujini,*
- *obedi in sprejemi, katerih gostitelji so podpredsedniki in vodje poslanskih skupin DZ RS,*
- *pomoč pri obedih in sprejemih, katerih gostitelji so predsedniki delovnih teles, poslanci in generalni sekretar DZ RS,*
- *pogrebi predstavnikov DZ RS, ki so ali so bili nosilci funkcij,*
- *priprava protokolarnih daril, ki jih izročajo podpredsedniki, vodje poslanskih skupin, predsedniki delovnih teles, poslanci in generalni sekretar DZ RS,*
- *obveščanje podpredsednikov, vodij poslanskih skupin, predsednikov delovnih teles, poslancev in generalnega sekretarja DZ RS o njihovi zaželeni udeležbi (prisotnosti) na različnih dogodkih (obedi, predvidoma tudi pogovori in srečanja),*
- *namestitve delegacij tujih držav, ki so gosti podpredsednikov in vodij poslanskih skupin DZ RS,*
- *organizacija ogledov DZ RS pod strokovnim vodstvom,*
- *organiziranje tolmačenja za podpredsednike, vodje poslanskih skupin, predsednike delovnih teles in poslance ter generalnega sekretarja DZ RS,*
- *organizacija tehnične izvedbe simultanega tolmačenja,*
- *obveščanje ustreznih služb v DZ RS o protokolarnem dogodku,*
- *organizacija priprave prostorov, naročilo postrežbe in cvetličnih aranžmajev v protokolarnih prostorih DZ RS,*
- *organizacija izobešanja zastav ob uradnih in delovnih obiskih najvišjih predstavnikov tujih držav v DZ RS,*

- *zagotovitev in organizacija prevozov podpredsednikov, vodij poslanskih skupin, predsednikov delovnih teles in poslancev ter generalnega sekretarja DZ RS na protokolarne dogodke,*
- *priprava obiska predhodnic v DZ RS,*
- *priprava ogledov kulturnih in turističnih znamenitosti po RS, vključno s prevozi,*
- *sodelovanje pri organiziranju slavnostnih in žalnih sej DZ RS,*
- *organizacija slavnostnih priseg v DZ RS.» (PPDZ 2003: 10-11)*

V nadaljevanju diplomskega dela bo Protokol DZ za nas pomemben, saj bomo predstavili njegovo vlogo pri organizaciji konkretnega protokolarnega dogodka in opisali njegovo sodelovanje s Protokolom RS.

Manjše države se morajo znati prilagoditi različnim protokolarnim praksam in upoštevanju protokolarnih zakonitosti, saj protokol danes ni več tako tog in uraden. Slovenija kot manjša država je soočena s problemi na področju protokola, ki izhajajo predvsem iz različne implementacije in interpretacije protokolarnih pravil. Slovenija, ki je tudi dokaj mlada država, mora biti prilagodljivejša ter mora dobro poznati in se naslanjati na protokolarne zakonitosti držav s tradicijo. Nepoznavanje protokolarnih zakonitosti drugih držav in neustrezna ter neprirejena uporaba le-teh slabi položaj manjše države v mednarodni skupnosti.

Kot smo že omenili, protokoli večine držav temeljijo na načelih in predpisih mednarodnega prava, kljub temu pa protokolarna praksa držav ni popolnoma enaka. Tudi slovenski protokol temelji na načelih in predpisih mednarodnega prava, hkrati pa je prilagojen našim razmeram in predpisom. To naj bi pripomoglo k prepoznavanju naše države v svetu. Prav tako ima naš protokol temelje v slovenski ustavi.⁶⁰ Podobno kot drugi protokoli ima tudi naš izdelan priročnik, ki je v veliko pomoč pri izvajanju protokolarnih dogodkov in ki vsebuje predpisan ceremonial za vsak dogodek posebej. S protokolarnimi predpisi pa je urejeno tudi diplomatsko komuniciranje (Čačinović 1994: 76).

---

⁶⁰ Kar zadeva prednostno listo državnih funkcionarjev.

7. PRIPRAVA IN IZVEDBA PROTOKOLARNEGA DOGODKA

V prvem delu diplomske naloge sem predstavila kratko zgodovino razvoja diplomacije in protokola ter opredelila njuno vlogo in pomen v mednarodnih odnosih. Opisala sem tudi organiziranost protokolarne službe v Republiki Sloveniji in s tem opredelila naloge posameznih protokolarnih služb pri nas. V drugem delu pa bom preverila ali je stanje v praksi takšno, kot bi moralo biti glede na zakonsko delitev nalog in pristojnosti.

V nadaljevanju se bom osredotočila na konkretni primer izvedbe protokolarnega dogodka. Najprej bom analizirala dokumente, ki določajo postopke pri pripravi protokolarnega dogodka in natančno opisujejo njegov potek. Potem pa si bom ogledala dogodek še v dejanski izvedbi in ugotavljala, ali je vse potekalo po protokolarnih pravilih in ali je pri izvedbi morebiti prišlo do kakšnih napak in spodrseljajev. Zanimalo pa me bo tudi, kako so pri pripravi tega protokolarnega dogodka med seboj sodelovale različne protokolarne službe v RS.

Med 1. in 3. februarjem 2006 je bil na uradnem obisku v Sloveniji dr. Björn von Sydow, predsednik švedskega Parlamenta, s svojo delegacijo. Ker sem takrat opravljala študentsko delo na Oddelku za protokol DZ RS, sem imela priložnost pomagati pri izvedbi tega obiska in sem tako dobila podrobnejši pogled v potek priprav. Gostitelj obiska je bil predsednik DZ RS France Cukjati, zato je bila pristojnost za organizacijo dogodka v rokah Protokola RS. Seveda pa je imel pomembno vlogo tudi Protokol DZ, saj je švedska delegacija obiskala Državni zbor RS in se srečala s predstavniki različnih parlamentarnih odborov ter vodji poslanskih skupin. Prav zato lahko na tem konkretnem dogodku opišem sodelovanje med tema dvema službama protokola, opredelila pa bom tudi vlogo Diplomatskega protokola na MZZ.

Najprej bom predstavila člene SDPP,⁶¹ ki se nanašajo na pripravo obiskov, katerih gostitelj je predsednik Državnega zbora RS. Nato jih bom primerjala tudi s Protokolarnimi pravili DZ RS, ki vsebujejo natančna navodila za pripravo takih dogodkov in določajo tudi sodelovanje med Protokolom DZ in Protokolom RS. Pomembno je omeniti, da se SDPP in PPDZ med seboj ne izključujeta – nanju je potrebno gledati kot na dva dela celote, ki se dopolnjujeta.

---

⁶¹ Ur. l. RS, št.36-1478/1994, 22. 06. 1994

7. 1 Teoretična podlaga

Da bi lahko analizirala ustreznost in učinkovitost priprave in izvedbe protokolarnega dogodka, moram najprej predstaviti predpise, zakone in navodila, ki veljajo na tem področju. Najprej bom torej podrobneje pogledala *Sklep o določitvi protokolarnih pravil*, ki je bil 22.6.1994 objavljen v Uradnem listu RS, št. 36-1478/1994, v veljavo pa je stopil 30.6.1994.⁶² Iz tega podzakonskega predpisa namreč izhaja zakonska podlaga za delovanje Protokola RS in Diplomatskega protokola pri MZZ, hkrati pa SDPP podrobneje določa potrebne postopke pri pripravi in izvedbi protokolarnih dogodkov. Pomembna priloga so *Navodila za izvajanje sklepa o določitvi protokolarnih pravil in sklepa o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil*.⁶³

7. 1. 1 Sklep o določitvi protokolarnih pravil

V tem podpoglavju bom predstavila pomembne člene SDPP, ki se neposredno nanašajo na uradne obiske predsednikov parlamentov tujih držav in tudi člene, ki navajajo splošne smernice pri organizaciji protokolarnih dogodkov. Hkrati bom pri členih, v katerih prihaja do odstopanj, opredelila dejansko stanje v slovenski protokolarni praksi.

SDPP v 4. čl. določa, da morajo na podlagi okvirnih programov in predvidenih sredstev, s katerimi organi razpolagajo, njihovi predstavniki do 1. decembra tekočega leta pisno obvestiti Protokol RS in Diplomatski protokol MZZ o načrtovanih mednarodnih obiskih in drugih protokolarnih dogodkih za naslednje leto, v katerih uresničevanje bo vključena služba Protokola RS. Na osnovi tega Protokol RS pripravi letni načrt dela, predvidi število protokolarnih dogodkov, jih usklajuje in skrbi za njihovo strokovno izvajanje. Možno je tudi, da v letnem načrtu kakšen državniški obisk ali drug protokolarni dogodek ni bil predviden. V tem primeru mora predstavnik organa, za katerega Protokol RS opravlja storitve, pravočasno

---

⁶² SDPP je bil spremenjen in dopolnjen še štirikrat, in sicer:

- Leta 1995 so k osebam, za katere Protokol RS izvaja protokolarne dejavnosti, dodali še predsednika računskega sodišča in varuha človekovih pravic (Ur. l. RS, št. 24-1154/1995, 06. 05. 1995).
- Kasneje dodajo še predsednika Vrhovnega sodišča (Ur. l. RS, št. 14-715/1999, 12. 03. 1999).
- Določijo se koordinacijski odbor za načrtovanje državnih proslav in ostalih prireditev državnega pomena (Ur. l. RS, št. 59-2739/2000, 30. 06. 2000).
- Leta 2002 sledijo še popravki nekaterih členov in kot prilogo k *Sklepu o določitvi protokolarnih pravil* izdelajo *Navodila za izvajanje sklepa o določitvi protokolarnih pravil in sklepa o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil* (Ur. l. RS, št. 95-4479/2002, 13. 11. 2002).

⁶³ Ur. l. RS, št. 95-4479/2002, 13. 11. 2002

oz. najmanj 15 dni pred dogodkom pisno obvestiti Protokol RS, da se lahko le-ta pripravi za izvedbo tega dogodka (5. čl. SDPP).

Realno stanje je danes precej drugačno. Večina obiskov za prihodnje leto do 1. decembra tekočega leta še ni določena, zato organi Protokol RS obveščajo šele takrat, ko je obisk določen in potrjen. Za večino dogodkov Protokol RS dobi okvirne podatke že nekaj mesecev pred njihovim potekom. Takrat se tudi določi oseba, ki bo skrbela za koordinacijo priprav tega dogodka in njeni pomočniki, če je to potrebno. Vsaj 30 dni pred izvedbo dogodka pa naj bi dobili zadnje ažurne podatke, da se lahko nato organizirajo intenzivne priprave.⁶⁴

V primeru, ko na uradni obisk v Slovenijo prihaja predsednik parlamenta, ga ob prihodu v RS in ob odhodu iz nje pozdravijo oz. se od njega poslovijo:

- predsednik ali eden od podpredsednikov DZ RS
- minister za zunanje zadeve ali državni sekretar na MZZ
- predsednik Odbora za mednarodne odnose DZ RS⁶⁵
- druge osebe, ki jih odloči gostitelj (12. čl. SDPP).

V praksi pri odhodu in prihodu predsednika parlamenta nikoli ni prisoten minister za zunanje zadeve ali državni sekretar na MZZ, prav tako tudi ni predsednika Odbora za zunanjo politiko DZ RS.⁶⁶

Na slovesnosti ob prihodu in odhodu predsednika parlamenta je vabljen tudi diplomatski predstavnik države gosta (17. čl. SDPP).

SDPP (18b. čl.) določa tudi stalno spremstvo ob obisku predsednika parlamenta, ki ga sestavljajo sestavljajo:

- predstavnik DZ RS
- predsednik Odbora za mednarodne odnose DZ RS⁶⁷
- predstavnik MZZ
- šef ali namestnik šefa Protokola.

---

⁶⁴ Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006.

⁶⁵ Odbor za mednarodne odnose DZ RS se danes imenuje Odbor za zunanjo politiko DZ RS (Pogovori v Protokolu DZ RS, avgust 2006).

⁶⁶ Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006.

⁶⁷ glej opombo ⁶⁵

Tudi sestava stalnega spremstva je danes rahlo drugačna in spremenjena, kar si bomo podrobneje pogledali v nadaljevanju.⁶⁸ Ves čas obiska pa je prisoten vsaj en član stalnega spremstva, ki nadomešča gostitelja – ponavadi je to predstavnik Oddelka za mednarodno dejavnost DZ RS.

Kot navaja 19. čl. SDPP se ob uradnih obiskih predsednika parlamenta izobesijo zastave države gosta in države RS na kraju prihoda in odhoda, na rezidenci gosta, na poslopijih, kjer potekajo uradni razgovori in na avtomobilu gosta. Ob uradnih razgovorih in na tiskovni konferenci se na mizo namestijo namizne zastavice države gosta in RS.

Ustaljena praksa je tudi, da ob uradnem obisku predsednika parlamenta gostitelj v RS priredi eno svečano kosilo ali večerjo, na katerega so povabljeni:

- člani uradnega spremstva predsednika parlamenta⁶⁹
- člani stalnega spremstva v RS
- minister za zunanje zadeve
- člani delegacije DZ RS, ki sodelujejo pri uradnih razgovorih
- druge osebe, ki jih določi gostitelj.

Število oseb, vabljenih na uradne obede, mora biti v sorazmerju s številom gostov.⁷⁰ Gost in gostitelj na svečanem obedu po glavni jedi ali na začetku svečanega obeda izmenjata zdravici. V primeru da je zdravica natisnjena,⁷¹ jo dobi vsak udeleženec obeda v svojem jeziku (21. – 23. čl. SDPP).

24. čl. SDPP ureja vprašanje daril. Predsedniku parlamenta ob uradnem obisku v RS gostitelj izroči darilo, katerega vrednost ne sme presegati višine zadnje objavljene bruto povprečne plače na zaposlenega v RS. Če je na obisku tudi soproga gosta, se tudi njej izroči darilo. Darila se dajejo le v primerih uradnih obiskov ali če obstoji recipročna obveznost. Izročajo se tudi članom uradne delegacije, priložnostna darila pa lahko tudi varnostnemu in tehničnemu osebju gosta (vendar le ob uradnih obiskih ali če obstaja recipročna obveznost). Vedno se izročajo preko protokola, razen darilo za glavnega gosta, ki se ga lahko izroči tudi osebno, če je takšna izrecna želja gostitelja.

---

⁶⁸ glej str. 52.

⁶⁹ ki ga sestavljajo člani njegovega kabineta

⁷⁰ Danes je v veljavi, da se na te obede vabi manj ljudi kot nekoč in tudi niso več tako svečani kot so bili včasih. Seveda pa je število vabljenih odvisno tudi od velikosti prostora, v katerem se obed odvija.

⁷¹ Na nivoju predsednikov parlamentov so zdravice večinoma neformalne (samo ustne) in se izrečejo pred začetkom obeda (Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006).

Darila se izbira glede na položaj gosta in na njegove interese. Načeloma naj bodo izdelana v Sloveniji in predstavljajo naj slovensko kulturno dediščino.⁷² Stroške protokolarnih daril krije Protokol RS iz svojega letnega proračuna. Prav tako tudi skrbi za izbiro in nabavo daril, ki jih izroča predsednik DZ RS, hkrati pa mora tudi voditi evidenco o gostih in izročeni darilih.

26. čl. SDPP določa, da uradni obiski v RS (in tudi obiski najvišjih slovenskih predstavnikov v tujini) praviloma trajajo do tri delovne dni.

7. 1. 2 Navodila za izvajanje sklepa o določitvi protokolarnih pravil in sklepa o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil

V *Navodilih* je zapisano, da Protokol RS za predsednika DZ RS organizira naslednje dogodke:

- uradne, delovne in zasebne obiske predsednikov parlamentov v RS oziroma drugih gostov, ki so v RS prišli na povabilo predsednika DZ RS;
- uradne in delovne obiske predsednika DZ RS v tujini;
- nastopne, poslovilne in delovne obiske diplomatskih predstavnikov pri predsedniku RS, predsedniku DZ RS in predsedniku Vlade RS;
- slovesnosti ob izrekanju priseg pred predsednikom DZ RS;
- polaganje vencev;
- sprejeme;
- slavnostne seje v DZ.

Prav tako je v *Navodilih* urejen status predhodnice ob pripravah uradnih obiskov na ravni predsednika DZ, saj mora Protokol RS pomagati pri ureditvi prevozov in namestitvi predhodnice v RS.⁷³ Organizirati mora tudi ogled lokacij protokolarnih dogodkov in spremljati člane predhodnice na ogledih. Načeloma šef ali namestnik šefa Protokola RS ponudi delovno kosilo oziroma večerjo. Vse stroške predhodnice krije država pošiljateljica, razen prevozov na lokacije protokolarnih dogodkov, ki jih krije organ gostitelja. Stroške delovnega obeda krije Protokol RS.

---

⁷² O protokolarnih darilih v Sloveniji podrobneje piše Činkole (2004).

⁷³ Ponavadi jo sestavljajo predstavnik protokolarne službe, varnostne službe, predstavnik urada za informiranje in predstavnik kabineta predsednika parlamenta, ki skrbi za vsebinski del obiska.

Maksimalno število uradnega spremstva pri obisku predsednikov parlamentov, vključno z glavnim gostom (in soprogo, če potuje z njim), je osem oseb.⁷⁴ Odstopanja so možna le izjemoma ali pa na osnovi reciprocitete. Število članov tehničnega, administrativnega in varnostnega spremstva pa ni omejeno.

Opredeljene so tudi okvirne točke programa obiska predsednikov parlamentov, ki naj ne bi trajal več kot tri dni:

- pogovor na štiri oči s predsednikom DZ
- pogovor med gostujočo delegacijo in predstavniki poslanskih skupin DZ
- srečanje pri predsedniku države
- srečanje pri predsedniku vlade
- uradna večerja ali kosilo, ki jo gosti predsednik DZ
- tiskovna konferenca
- vodeni ogled Ljubljane
- obisk kulturnih, zgodovinskih ali naravnih znamenitosti v RS
- ostalo po dogovoru z gostiteljem ali pa na željo gosta.

Soproga gosta ima običajno ločen program, ki vključuje obisk izobraževalnih, kulturnih in socialnih ustanov oz. projektov.

Svečani obedi ob uradnih obiskih predsednikov parlamentov so načeloma na Gradu Brdo, čeprav se tega danes ne držijo več zelo striktno. Pomembno je le, da obed poteka v enem izmed protokolarnih objektov ali pa v gostiteljevi rezidenci. Prostor svečanega obeda je določen tudi glede na velikost gostujoče delegacije.⁷⁵

7. 1. 3 Protokolarna pravila Državnega zbora Republike Slovenije

Protokolarna pravila DZ RS se v celoti držijo SDPP in *Navodil*, v določenih točkah pa celo bolj podrobno opisujejo pripravo in potek obiska predsednika parlamenta tuje države.

---

⁷⁴ Gre za maksimalno število oseb, ki jim stroške plača RS. V primeru, da je spremstvo večje, razliko krijejo sami.

⁷⁵ Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006.

7. 1. 3. 1 Program obiska

Za obisk tujega predsednika parlamenta v RS se dogovarjata Oddelek za mednarodne odnose DZ in veleposlaništvo države, iz katere prihaja gost. Predpogoj je seveda, da sta za tak obisk zainteresirani obe državi, šele nato pa gostitelj uradno povabi gosta. Ko se obe strani dogovorita o datumu obiska in določita njegovo vrsto (uradni, delovni ali zasebni), se začnejo priprave. Obisk lahko traja največ tri delovne dni, v spremstvu gosta pa je lahko največ osem oseb in dva varnostnika.⁷⁶

Za organizacijo in tehnično izvedbo obiska je pristojen in odgovoren Protokol RS, za vsebinsko plat pa skrbi Oddelek za mednarodne odnose DZ. Ta tudi pripravi osnutek programa, ki ga potem posreduje Protokolu RS. Protokol RS nato izdela natančen program obiska, uskladi časovnice z gostitelji dogodkov ter pridobi potrebne informacije o prihajajoči delegaciji.⁷⁷ Nato pripravi predlog programa in ga uskladi z Oddelkom za mednarodne odnose DZ in veleposlaništvom države gosta. Ko je to sprejeto, Protokol RS v celoti organizira program obiska, izdela knjižico s programom in ves čas trajanja sodeluje pri njegovi izvedbi.

Določi se tudi stalno spremstvo gosta v RS, ki ga sestavljajo:

- veleposlanik RS v državi gosta
- predstavnik DZ RS
- vodja Oddelka za mednarodne odnose DZ
- šef Protokola RS
- predstavnik Protokola RS
- če je potrebno pa še tolmač in zdravnik.

Seznam spremstva je tukaj bolj natančno določen kot v SDPP, saj so pravila tudi novejša in zato bolj aktualna.⁷⁸

Protokol DZ je dolžan sporočiti Protokolu RS imena predstavnikov DZ, ki bodo v stalnem spremstvu, na mestu prihoda in odhoda gosta, na uradnih pogovorih in na svečanem obedu. Po potrebi mora zanje tudi organizirati prevoz na ta mesta. Pripraviti mora tudi prostore za vse dogodke, ki se bodo odvijali v DZ RS, poskrbeti mora za izobešenje ustreznih zastav pred poslopjem DZ, organizira pa tudi fototermin, novinarsko konferenco (ali izjavo za javnost) ter

---

⁷⁶ Glej opombo ⁷⁴.

⁷⁷ Zanima jo točen naziv glavnega gosta in njegove funkcije, sestava stalnega spremstva in njihove funkcije, sestava neuradnega spremstva, čas in način prihoda in odhoda delegacije, posebne želje glede programa, želje glede namestitve, zdravstveno stanje glavnega gosta in posebne želje glede prehrane (PPDZ 2003: 65).

⁷⁸ Glej str. 48.

uradne in delovne pogovore. Protokol DZ tudi poskrbi za tehnično izvedbo simultane tolmačenja.

7. 1. 3. 2 Prihod v državo

Glede na mesto prihoda v državo Protokol RS pripravi ceremonial prihoda. V primeru obiska predsednika parlamenta ni predviden ceremonial z vojaškimi častmi, razen če gre za načelo reciprocitete ali je to izrecna želja države gosta. V primeru prihoda na letališče stalno spremstvo gosta in predsednik DZ RS (ali eden izmed podpredsednikov) pričakajo gosta pred letalom. Po pozdravu gosta in gostitelja ter po predstavitvi spremstva povabi predsednik DZ RS (ali podpredsednik DZ RS) gosta do glavnega vozila, nato se odpeljejo v rezidenco ali pa v DZ RS (odvisno od programa obiska).

7. 1. 3. 3 Uradni pogovori

Če gostitelj obiska gosta ni pričakal ob prihodu, ga mora počakati v preddverju glavnega vhoda in ga pozdraviti.⁷⁹ Če je DZ RS prvo mesto na programu, ki ga gost obišče, potem je tam najprej na urniku fototermin gosta in gostitelja, nato pa krajši pogovor obeh (in njunih delegacij). Po končanem razgovoru sledi fototermin z obema delegacijama. Ko je ta zaključen, se gost podpiše v zlato knjigo gostov DZ RS in začnejo se uradni plenarni razgovori, ki trajajo do ene ure in pol. Oba predsednika parlamentov po zaključku podata izjavo za javnost ali pa poteka novinarska konferenca. Ko je to končano, gostitelj povabi gosta na ogled Velike dvorane DZ RS, kjer se odvijajo zasedanja DZ RS. V primeru, da so zasedanja v teku, se gosta povabi na balkon, kjer se za nekaj minut udeleži zasedanja, pozdravi pa ga tudi predsedujoči seje. Če se po končanem obisku DZ RS gost ne vrne več v DZ, ga mora gostitelj pospremiti do vhodnih vrat, kjer se od njega tudi poslovijo.⁸⁰

V program uradnega obiska predsednika parlamenta tuje države so praviloma uvrščena tudi srečanja in pogovori s predsednikom RS, predsednikom Vlade RS, ministrom za zunanje zadeve RS ter drugimi, za katere so ob oblikovanju uradnega programa organizatorji mnenja, da bi bili v obojestransko korist. Predlog za srečanje lahko posredujeta obe strani. Delegacije, ki lahko sodelujejo na pogovorih so številčno omejene (glede na prostorske zmožnosti

---

⁷⁹ Ponavadi pa gostitelj pričaka gosta v preddverju Velike dvorane DZ pred zastavami, kjer nato poteka fototermin (Pogovori v Protokolu DZ, avgust 2006).

⁸⁰ V nasprotnem primeru se lahko od njega poslovijo tudi ob odhodu iz Velike dvorane DZ RS.

gostiteljevih prostorov). Pri vseh pogovorih pa sta s strani stalnega spremstva v RS prisotna veleposlanik RS v državi gosta in predstavnik DZ RS.

7. 1. 3. 4 Svečani obed

Kot smo že omenili, predsednik DZ RS ob uradnem obisku predsednika parlamenta priredi svečani obed, ki se odvija v protokolarnem objektu (ki pa ne sme biti trenutna rezidenca gosta). Po potrebi je lahko tak obed tudi v restavraciji ali drugem prostoru, ki mora biti primeren za tako priložnost. Na protokolarnem objektu morata viseti obe zastavi, na drugih objektih pa praviloma ne. Seznam vabljenih⁸¹ pripravi Protokol RS, seveda pa ga mora uskladiti z Oddelkom za mednarodne odnose DZ RS in Kabinetom predsednika DZ RS. Število vabljenih iz obeh držav mora biti približno sorazmerno. Ob obedih je tudi v navadi izmenjava zdravic, ki je lahko ustna ali pa tudi ustna in pisna. Protokol RS je zadolžen za pripravo vabila za svečani obed.

Svečana večerja se praviloma priredi že prvi večer obiska (razen če to ni možno zaradi poznega prihoda gosta, njegove posebne želje po zasebni večerji ali drugačnih prehranjevalnih navad).

7. 1. 3. 5 Neuradni del obiska

Pri pripravi programa se mora velika pozornost posvetiti tudi neuradnemu delu obiska. Vnaprej je treba poizvedeti po željah gosta o ogledu znamenitosti in, če se le da, to tudi upoštevati. Največkrat je gostitelj neuradnega dela obiska eden od podpredsednikov DZ RS, če pa je na razpolago predsednik DZ RS, se tudi on priključi temu delu obiska. Šef Protokola RS ni nujno prisoten na tem delu obiska.

---

⁸¹ Seznam vabljenih s strani RS: podpredsednik DZ RS, vodje poslanskih skupin DZ RS, predsedniki delovnih teles DZ RS, predsednik skupine prijateljstva z gostujočo državo, poslanci DZ RS, predstavniki Kabineta predsednika DZ RS, minister za zunanje zadeve RS ali predstavnik MZZ RS, stalno spremstvo gosta v RS, predstavniki podjetij, ki sodelujejo z državo gosta, kulturniki, športniki, dodatno vabljeni glede na partnerje iz delegacije gosta, druge osebe, ki jih določi gostitelj.

Seznam vabljenih s strani države gosta: vsi člani uradnega in neuradnega spremstva, v kolikor to dopušča prostor, predstavniki države gosta, ki živijo in delajo v RS, druge osebe na željo gosta.

7. 1. 3. 6 Odhod

Tudi za odhod predsednika parlamenta tuje države iz RS ni predviden ceremonial z vojaškimi častmi, razen če je bil takšen ceremonial že ob prihodu. Ob odhodu ga pozdravijo iste osebe kot ob prihodu, od njega se poslovijo pred letalom (ali pa na mejnem prehodu), on pa se poslovijo od stalnega spremstva v RS.

7. 1. 3. 7 Darila in stroški

Pri izmenjavi daril je pomembno dosledno upoštevanje pravila, da je gost tisti, ki gostitelju izroči darilo. Dobro je predhodno poizvedeti, kaj bo gost izročil gostitelju, da se lahko potem naše darilo prilagodi njihovemu. Vrednost danega darila namreč nikoli ne sme biti večja od vrednosti prejetega.⁸² V primeru da gost ne izroči nobenega darila, potem tudi gostitelj nima do gosta nikakršnih obveznosti glede tega.

Ob uradnem obisku predsednika parlamenta tuje države poravnava DZ RS stroške bivanja, prevozov, uradnih in delovnih obedov za gosta in uradno spremstvo (največ 8 oseb). Če velja načelo reciprocitete, potem se poravnajo stroški tudi za več oseb. Stroške darila za uradno delegacijo plača Protokol RS.

7. 1. 3. 8 Obveščanje javnosti

Protokol RS dan pred prihodom gosta z uradno beležko⁸³ obvešča pristojne organe. Poleg te beležke Služba za informiranje DZ RS pripravi svoje obvestilo za javnost in obvesti medije o dogodku.

7. 1. 3. 9 Predhodnica

Predhodnica je sestavljena iz predstavnika službe protokola, ministrstva za notranje zadeve (urad za varovanje), predstavnika parlamenta in predstavnika za stike z javnostmi. Protokol RS pripravi program za predhodnico in organizira sestanke na posameznih mestih glede na njihove želje. Protokol RS goste pričaka na mestu prihoda, jim zagotovi prevoz za čas trajanja obiska in jih spremlja na mestih, ki so predvidena v programu obiska glavnega gosta. Gosti

---

⁸² Dano darilo je ponavadi le neka malenkost, s katero se izrazi pozornost gostu.

⁸³ V beležki je naveden osnovni program obiska.

jih na enem obedu, katerega gostitelj naj bi bil predstavnik DZ RS. Stroški prevozov predhodnice bremenijo proračun Protokola RS.

7. 2 Izvedba obiska

V nadaljevanju bom predstavila potek obiska dr. von Sydowa in nato preverila, kako se protokolarne službe pri izvedbi protokolarnih dogodkov držijo *Sklepa o določitvi protokolarnih pravil, Navodil za njegovo izvajanje in Protokolarnih pravil DZ RS*. Raziskala bom tudi, kako med seboj sodelujeta Protokol RS in Protokol DZ ter kakšna je vloga Diplomatskega protokola v MZZ pri pripravi obiska na tako visoki ravni.⁸⁴

Gosta in njegovo delegacijo⁸⁵ so ob pristanku posebnega letala na letališču Brnik pozdravili podpredsednik DZ RS mag. Vasja Klavora, vsi člani stalnega spremstva v RS⁸⁶ ter veleposlanik Švedske v RS, g. John HM Hagard in ministrski svetnik v veleposlaništvu Švedske v RS, g. Magnus Lundberg. Nato se je kolona vozil odpravila v Ljubljano do hotela Lev, kjer so se gostje namestili, potem pa pot nadaljevali v Vilo Podrožnik. Tam je potekala svečana večerja, ki jo je v čast dr. von Sydowu priredil predsednik DZ RS gospod France Cukjati. Na začetku večerje sta gost in gostitelj izmenjala zdravici, ki sta bili ustni. Po svečanem obedu se je program prvega dne uradnega obiska končal.

Naslednji dan se je začel s srečanjem obeh predsednikov parlamentov. Gospod Cukjati je dr. von Sydowa pričakal v preddverju Velike dvorane DZ, kjer je najprej potekal fototermin. Nato se je častni gost vpisal v Zlato knjigo gostov DZ RS. Sledil je pogovor na štiri oči med obema predsednikoma, ki se je odvijal v pisarni predsednika DZ RS. Pogovor je bil simultano prevajan iz slovenščine v angleščino in obratno. Po končanem kratkem pogovoru (trajal je 10

---

⁸⁴ Kot določa Ustava RS (106. čl), predsednik DZ RS v primeru odsotnosti, bolezni ali smrti nadomešča predsednika RS, kar ga postavlja na drugo mesto političnih osebnosti v Sloveniji.

⁸⁵ Uradno delegacijo švedskega Parlamenta so sestavljali: Nj. Eksc. dr. Björn von Sydow (predsednik švedskega Parlamenta), Nj. Eksc. g. John HM Hagard (švedski veleposlanik v RS), g. Jan Björkman (predsednik Odbora za izobraževanje), ga. Brit-Marie Danestig (prva namestnica predsednika Odbora za izobraževanje), g. Ulf Nilsson (drugi namestnik predsednika Odbora za izobraževanje), ga. Majlene Westerlund Panke (poslanka Socialno demokratske stranke), ga. Margareta Pålsson (vodja sekretariata Odbora za izobraževanje), g. Ulf Christoffersson (namestnik generalnega sekretarja švedskega Parlamenta), g. Peter Lindskog (vodja Oddelka za informiranje), ga. Åsa Ekwall (vodja sekcije za mednarodno dejavnost predsednika švedskega Parlamenta), ga. Ann-Kathrin Sandbloom (sekretarka predsednika švedskega Parlamenta in g. Magnus Lundberg (ministrski svetnik v veleposlaništvu Švedske v RS).

⁸⁶ Stalno spremstvo v RS so sestavljali: Nj. Eksc. ga. Darja Bavdaž Kuret (veleposlanica RS na Švedskem), ga. Zdenka Simčič (sekretarka v Protokolu RS), ga. Milojka Nemanič (sekretarka v Protokolu DZ RS), g. Andrej Žgombič (višji svetovalec v Protokolu RS) in ga. Anja Radjenovič (prevajalka).

minut) sta oba predsednika parlamentov odšla v Veliki salon DZ RS, kjer je sledil pogovor obeh predsednikov z delegacijama,⁸⁷ fototermin in nato zaključek pogovora. Dr. von Sydow se je udeležil še pogovora s predsednikom Odbora za zunanjo politiko DZ RS, gospodom Jožefom Jerovškom in člani odbora, koncu pogovora pa je sledil vodeni ogled DZ RS (preddverja Velike dvorane in galerije). Gostje so si Veliko dvorano ogledali z balkona, saj je v njej ravno potekala seja. Predsedujoči zasedanja jo je zato za nekaj minut prekinil ter pozdravil in nagovoril dr. von Sydowa in delegacijo. Po končanem uradnem programu sta oba predsednika parlamentov podala izjavi za javnost.

Sledil je vodeni sprehod delegacije s predsednikom von Sydowom skozi mestno središče do stavbe Univerze v Ljubljani, saj se je gost srečal tudi z rektorico ljubljanske univerze, prof. dr. Andrejo Kocijančič. Po zaključku srečanja se je kolona avtomobilov spet vrnila v DZ RS, kjer se je dr. von Sydow udeležil pogovora s predsednikom Odbora za zadeve Evropske unije, gospodom Antonom Kokaljcem, in člani odbora. Medtem je potekal tudi ločen pogovor članov švedske delegacije s predsednikom Odbora za kulturo, šolstvo in šport DZ RS, mag. Brankom Grimsom ter predsednikom Odbora za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj DZ RS gospodom, Rudolfom Mogetom (in seveda s člani obeh odborov). Po zaključku pogovora dr. von Sydowa in zaključku pogovora članov švedske delegacije je sledil odhod kolone vozil pred rezidenco švedskega veleposlanika v RS, saj je ta priredil kosilo v čast gosta.⁸⁸

Po kosilu se je kolona vozil odpravila do Vladne palače, kjer je potekalo srečanje gosta s predsednikom Vlade RS, gospodom Janezom Janšo. Po zaključku se je predsednik švedskega Parlamenta z delegacijo peš odpravil do MZZ, saj je bil na urniku obiska še pogovor z ministrom za zunanje zadeve, dr. Dimitrijem Ruplom.

Uradni pogovori so se nato za ta dan končali, dr. von Sydow pa je na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani pripravil predavanje na temo *Krepitev demokracije v razširjeni Evropski uniji – izkušnje in vizije*. Po predavanju se je gost na FDV-ju srečal tudi s študenti švedskega jezika na ljubljanski univerzi ter se z njimi pogovarjal. Sledil je odhod kolone vozil do hotela Lev, nato pa naprej do Gradu Brdo, kjer se je predsednik švedskega Parlamenta

---

⁸⁷ Na tem mestu želim omeniti, da so bili vsi pogovori v okviru obiska v DZ simultano prevajani.

⁸⁸ V navadi je namreč, da diplomatski predstavnik države, iz katere prihaja gost, organizira kosilo ali večerjo v čast gosta (Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006).

udeležil sprejema za udeležence *Seminarja o parlamentarni demokraciji in evropski integraciji*,⁸⁹ ki ga je priredil predsednik DZ RS gospod France Cukjati.

Zadnji dan obiska se je prav tako začel v DZ RS, kjer se je gost sestal z vodji poslanskih skupin. Nato se je udeležil tudi otvoritve *Seminarja o parlamentarni demokraciji in evropski integraciji* (ki se je odvijal v Veliki dvorani DZ RS) in skupaj z gostiteljem obiska nagovoril udeležence tega seminarja. Sledilo je srečanje gosta z vodjo poslanske skupine Liberalne demokracije Slovenije,⁹⁰ mag. Antonom Ropom, nato pa še s predsednikom Državnega sveta RS gospodom Janezom Sušnikom. Ker so bili to zadnji pogovori v DZ RS, se je po njihovem zaključku od njega poslovil tudi predsednik DZ RS, gospod France Cukjati. Predsednik švedskega parlamenta je po odhodu iz DZ RS obiskal predsedniško palačo, kjer ga je sprejel predsednik RS, dr. Janez Drnovšek.

Podpredsednik DZ RS, dr. Marko Pavliha, je zadnji dan obiska priredil delovno kosilo⁹¹ v čast gostu v restavraciji JB, nato pa sta se skupaj udeležila vodenega ogleda v Železniškem muzeju Slovenskih železnic. S tem se je tridnevni obisk zaključil. Sledil je le še prevoz kolone vozil na letališče Brnik, kjer so se od gosta poslovili podpredsednik DZ RS dr. Marko Pavliha in stalno spremstvo v RS.

---

⁸⁹ Obisk predsednika švedskega parlamenta je sovpadal z izvedbo seminarja, ki sta ga skupaj organizirala DZ RS in švedski Parlament, udeležili pa so se ga poslanci v parlamentih Srbije in Črne gore, Bosne in Hercegovine, Makedonije, Hrvaške, Kosova in Albanije.

⁹⁰ Če se gost strinja, potem je v obisk vključen tudi pogovor z vodjo poslanske skupine največje opozicijske stranke v DZ RS – v tem primeru LDS.

⁹¹ V PPDZ (2003: 63) je to navedeno kot običajna praksa pri obiskih predsednikov parlamentov.

8. ANALIZA IN UGOTOVITVE

Če torej začnemo z analizo poteka obiska predsednika švedskega Parlamenta lahko ugotovimo, da je celoten dogodek potekal v skladu s *Sklepom o določitvi protokolarnih pravil* (in njegovimi *Navodili*) in *Protokolarnimi pravili DZ RS*. Protokolarne službe v RS se torej precej natančno držijo navodil, ki določajo njihovo delovanje. Do odstopanj prihaja le v členih, ki so zastareli in ki se v praksi ne uporabljajo več striktno.⁹² Odstopanja pa so možna tudi zaradi nepredvidenih situacij pri izvedbi dogodka, ki pa jih v tem primeru ni bilo oz. jih nisem zasledila.

Sprejem gosta na letališču je potekal po zahtevanem protokolu, le da ga je prvi pozdravil podpredsednik DZ RS, saj je bil predsednik DZ RS zaseden. Prisoten je bil tudi švedski veleposlanik v RS in stalno spremstvo gosta v RS.⁹³ Po prevozu do hotela in namestitvi je potekala svečana večerja, kar je popolnoma v skladu s PPDZ (ki predpisujejo svečani obed za prvi dan obiska). Ker je bilo nanjo vabljenih manj kot 34 oseb, je bila v Vili Podrožnik.⁹⁴

Tudi drugi dan uradnega obiska je potekal v skladu s protokolarnimi pravili. Gosta so namreč sprejeli najpomembnejši slovenski politiki (predsednik DZ RS, predsednik Vlade RS, minister za zunanje zadeve RS; naslednji dan pa tudi predsednik RS in predsednik DS RS). Na željo dr. von Sydowa so potekali tudi razgovori z rektorico Univerze v Ljubljani, njegova delegacija pa se je sestala z Odborom za kulturo, šolstvo in šport DZ RS ter Odborom za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj DZ RS, kar je bilo povsem smiselno glede na sestavo švedske delegacije.⁹⁵ Na lastno željo je gost tudi pripravil predavanje na Fakulteti za družbene vede in se sestal s študenti švedskega jezika v Sloveniji.

Zadnji dan obiska je prav tako potekal brez zapletov in v skladu s pravili. Po koncu uradnega programa so se od njega na letališču poslovili z vsemi zahtevanimi častmi, predsednika DZ RS pa je spet zaradi zadržanosti nadomeščal podpredsednik DZ RS.

---

⁹² Na to sem opozorila že v prejšnjem poglavju pri analizi členov SDPP, ki se nanašajo na obisk predsednika parlamenta.

⁹³ razen predstavnika MZZ, saj to danes ni več praksa. (Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006).

⁹⁴ PPDZ namreč predvideva, da na Gradu Brdo potekajo le večerje, na katere je vabljenih veliko oseb – kar pa v tem primeru ni bilo tako (seveda govorimo o primeru obiska predsednika parlamenta tuje države).

⁹⁵ V njej so bili kar štirje člani Odbora za izobraževanje švedskega Parlamenta.

Če analiziram še sodelovanje med protokolarnimi službami lahko ugotovim, da delitev dela med njimi poteka po pravilih, ki so določena. Glavno vlogo pri pripravi in izvedbi tega dogodka je imel Protokol RS, saj je skrbel za nemoten potek dogodka, organiziral je sprejem ob prihodu in odhodu, svečano večerjo v Vili Podrožnik, sprejem v DZ RS in vse pogovore, ki so se tam odvijali, sprejem pri predsedniku Vlade RS, predsedniku RS in pri ministru za zunanje zadeve ter sprejem pri rektorici Univerze v Ljubljani. Organiziral je predavanje na Fakulteti za družbene vede, poskrbel pa je tudi za neuradni del obiska (vodeni sprehod po Ljubljani, ogled Železniškega muzeja). Zadolžen je bil še za izbiro in nabavo daril za gosta in njegovo delegacijo ter poskrbel za njihovo izmenjavo.

Seveda mu je pri določenih elementih pomagal Protokol DZ, ki je imel pri organizaciji tega dogodka bolj postransko vlogo, a kljub temu pomembno. Poskrbel je za pripravo prostorov v DZ za pogovore in za obešanje zastav pred DZ in v vseh prostorih, kjer so se odvijali pogovori. Pripravil je namizne imenske kartice za pogovore v vseh prostorih in organiziral simultano tolmačenje pogovorov v DZ. Organiziral tudi je postrežbo v protokolarnih prostorih DZ in poskrbel za cvetlične aranžmaje. Izbral in priskrbel je darila, ki so jih gostujoči delegaciji izročili vodje poslanskih skupin in člani delovnih teles, ki so sodelovali na pogovorih.

Vloga Protokola DZ je nasproti vlogi Protokola RS videti majhna, vendar pa nikakor ni nepomembna. Včasih lahko malenkosti (kot npr. napačno obešena zastava pred protokolarnim objektom) pripeljejo do zamer in sporov. Zato je tudi skrb za te stvari nujna in mora biti pohvaljena, če je korektno izpeljana.

Vloga Diplomatskega protokola pri izvedbi tega dogodka je bila podobna vlogi Protokola DZ, le da je bila morda še malo manjša. Poskrbel je le za pripravo prostorov ob pogovorih gosta z ministrom za zunanje zadeve. Komunikacijo s švedskim veleposlaništvom v RS je namreč prevzel Protokol RS, saj je direktno z njim usklajeval predviden program obiska.⁹⁶

---

⁹⁶ Danes je namreč vse bolj pogosto, da Protokol RS komunicira direktno z diplomatsko-konzularnim predstavništvom države gosta v RS, saj se tako izogne nepotrebnemu posredništvu MZZ in prepreči morebitne napake v komunikaciji (Pogovori v Protokolu RS, avgust 2006)

9. ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem podrobneje preučila organiziranost protokolarne službe pri nas in s tem odgovorila na raziskovalno vprašanje. Ugotovila sem, kakšne so dolžnosti in pristojnosti posameznih protokolarnih služb in kako le-te med seboj sodelujejo. Protokol RS je tisti, ki nosi največje breme pri pripravi in izvedbi protokolarnih dogodkov na ravni najpomembnejših političnih osebnosti, pri tem mu pomagajo osebe iz uradov političnih funkcionarjev, ki so gostitelji obiska. Diplomatski protokol skrbi le za delovne obiske ministra za zunanje zadeve, večinoma pa se ukvarja z diplomatskimi in konzularnimi predstavniki RS v tujini ter tujimi predstavniki pri nas in jim nudi pomoč pri opravljanju njihovega dela. Vsi protokolarni uradi pri nas pa morajo med sabo sodelovati, kar se je pokazalo pri opisu konkretnega dogodka, ki smo ga navedli v delu.

Kljub dobri organiziranosti naše protokolarne službe pa je mogoče opaziti, da ima Protokol RS malce preveliko vlogo pri organiziranju protokolarnih dogodkov. Sicer so mu že s *Sklepom o določitvi protokolarnih pravil* dodeljene mnoge naloge in pristojnosti, dejansko pa si prisvajajo še nekatere, ki naj bi bile v domeni Diplomatskega protokola pri MZZ. Tako npr. Protokol RS sam komunicira z diplomatsko-konzularnimi predstavništvi, ko gre za organizacijo in koordinacijo državnih obiskov. Prav tako sam pridobiva podatke o načrtovanih obiskih direktno od gostiteljev teh obiskov, tako da je tudi na tem področju prevzel vlogo Diplomatskega protokola, ki naj bi bil pristojen za to. Menim, da bi morala biti vloga Diplomatskega protokola pri nas večja, prav tako pa bi bilo potrebno natančno omejiti pristojnosti Protokola RS, saj danes ta služba posega tudi izven svojih določil in nalog.

Vseeno pa protokolarne službe pri nas v veliki meri upoštevajo predpise, ki določajo njihovo delovanje in ki predpisujejo smernice za pripravo nekega protokolarnega dogodka. Do odstopanj prihaja le v točkah, ki so že zastarele in v točkah, ki so opredeljene dokaj ohlapno in dopuščajo možnost lastne interpretacije. To je dobro vidno na primeru sprejema gosta na letališču. Določeno je namreč, da v primeru, ko je predsednik DZ RS zaseden, gosta sprejme eden izmed podpredsednikov DZ RS. Na našem konkretnem primeru je bil torej sprejem v skladu s protokolarnimi zahtevami, toda vse prevečkrat se dogaja, da goste sprejemajo podpredsedniki DZ RS. Dejstvo, da je predsednik DZ RS res tako zaseden, bi bilo lahko predmet nadaljnje razprave. Vsekakor pa je vredno omeniti, da takšna dejanja mečejo slabo luč na gostitelja obiska in s tem posledično na državo kot tako, saj je že prvi vtis gosta lahko

negativen. Ustvari si lahko mnenje, da je njegov obisk ni vreden zadostne pozornosti, kar lahko v skrajni meri pripelje do ohladitve odnosov med tema dvema državama. Slovenija kot manjša država si takšnih spodrseljajev ne sme privoščiti, zato so v pripravi tudi že določene spremembe Sklepa o določitvi protokolarnih pravil, ki bodo te zastarele in ohlapne člene popravile ali pa razveljavile. S tem se bo zmanjšala možnost improvizacije in naloge se bodo bolj striktno upoštevale in izvajale.

Protokol lahko označimo kot vezni člen, ki blaži razlike med državami. To je še posebej ugodno za manjše države, ki lahko z ustrezno izbiro protokolarnih postopkov dobijo možnost, da enakovredno odigrajo svojo vlogo nasproti velikim državam. Slovenija je dokazala, da se lahko kljub svoji specifično urejeni protokolarni službi uspešno kosa z velikimi državami z dolgoletno tradicijo na področju protokola. Med protokolom velikih in manjših držav torej ni opaznih razlik. Velike države si morda lahko privoščijo manjše spodrseljaje, manjše države pa ne, še posebej če težijo k temu, da so dobro organizirane in mednarodno uveljavljene. Z ustrezno izbranimi protokolarnimi postopki lahko pridobivajo na prepoznavnosti in ugledu v mednarodnih odnosih. Skozi protokol ima država možnost, da pokaže svojo dobro organiziranost.

Čeprav je protokolarna služba pri nas decentralizirana lahko rečem, da je priprava protokolarnih dogodkov v Sloveniji na dovolj visokem nivoju. Potrebno je le še nekaj več komunikacije in usklajevanj med različnimi protokolarnimi uradi in hkrati tudi bolj natančna določila glede pristojnosti vsakega od njih. Rezultati delovanja naše protokolarne službe pa so kljub temu že sedaj zelo uspešni.

Če bi se protokolarna služba pri nas centralizirala, bi bila verjetno še boljša. Vendar pa je obstoječe stanje na področju protokola dobro, tako da reorganizacija protokolarne službe pri nas ni nujno potrebna, je pa priporočljiva.

10. VIRI IN LITERATURA

10.1 Primarni viri

1. Convention on Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (New York, 21. 11. 1947). 1 U.N.T.S. 521. Dostopna na: <http://www.uia.org/legal/app51.php> (10. 08. 2006).
2. Convention on Special Missions (New York, 08. 12. 1969). 1400 U.N.T.S 231. Dostopna na: <http://www.vilp.de/Enpdf/e018.pdf> (10. 08. 2006).
3. Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (New York, 13. 02. 1946). 1 U.N.T.S. 15. Dostopna na: <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/decade/decad035.htm> (10. 08. 2006).
4. Odlok o opravljanju protokolarnih zadev v SR Sloveniji, *Ur. l. SRS*, št. 43-220/1985 (30. 12. 1985).
5. Odlok o ustanovitvi Protokola, *Ur. l. SRS*, št. 29-1600/1988 (05. 08. 1988).
6. Odlok o ustanovitvi Servisa za protokolarne storitve, *Ur. l. SRS*, št. 29/1985 (30. 12. 1985).
7. *Sektor za protokol, privilegije in imuniteto, diplomatsko korespondenco ter prevajanje*, na naslovu <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=349> (13. 06. 2006).
8. Sklep o določitvi protokolarnih pravil, *Ur. l. RS*, št. 36-1478/1994 (22. 06. 1994).
9. Sklep o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil, *Ur. l. RS*, št. 24-1154/1995 (06. 05. 1995).
10. Sklep o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil, *Ur. l. RS*, št. 14-715/1999 (12. 03. 1999).
11. Sklep o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil, *Ur. l. RS*, št. 95-4779/2002 (13. 11. 2002).
12. Sklep o spremembah sklepa o določitvi protokolarnih pravil, *Ur. l. RS*, št. 59-2739/2000 (30. 06. 2000).
13. Ustava Republike Slovenije, *Ur. l. RS*, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04, 68/06. Dostopna na: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (24. 08. 2006).
14. Vienna Convention on Consular Relations (Dunaj, 24. 04. 1963). 596 U.N.T.S. 261. Skupaj s protokoloma dostopna na: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (10.08. 2006).

15. Vienna Convention on Diplomatic Relations (Dunaj, 18. 04. 1961). 500 U.N.T.S. 95. Skupaj s protokoloma dostopna na: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (10. 08. 2006).
16. Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character (Dunaj, 14. 03. 1975). Dostopna na: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/5_1_1975.pdf (10. 08. 2006).
17. Zakon o zunanjih zadevah (1991). Ur. l. RS, št. 1/1991-I (25. 06. 1991). Dostopen na: http://www.uradni-list.si/_pdf/1991/Ur/u1991001.pdf (10. 08. 2006).
18. Zakon o zunanjih zadevah (2001). Ur. l. RS, št. 45/2001 (07. 06. 2001). Dostopen na: <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200145&dhid=5240> (10. 08. 2006).

10. 2 Sekundarni viri

1. Barston, Ronald Peter (1988) *Modern Diplomacy*. London in New York: Longman.
2. Benedetti, Ksenija (2003) Izboljšanje kakovosti na področju državnega protokola. http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/Ksenija_20Benedetti.pdf
3. Benko, Vlado (1998) Mesto in funkcije diplomacije v mednarodni skupnosti. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 39-59. Celovec: Drava.
4. Brglez, Milan (1995) Diplomatski odnosi, sodobno diplomatsko pravo in Republika Slovenija: izbrani vidiki. V *1. strokovno srečanje pravnikov s področja javnega prava*. Brdo pri Kranju: Inštitut za javno upravo. Str. 69 – 86.
5. Brglez, Milan (1998) Kodifikacija sodobnega diplomatskega prava. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 59-89. Celovec: Drava.
6. Čačinović, Rudi (1994) *Slovensko bivanje sveta: razvoj in praksa diplomacije*. Ljubljana: Enotnost.
7. Činkole, Eva (2004) *Slovenski protokol in slovenska kultura*. Ljubljana: diplomsko delo.
8. Feltham, Ralph George (1993) *Diplomatic Handbook*. New York: Longman. 6. izdaja.
9. Hamilton, Keith in Langhorne, Richard (1995). *The Practice of Diplomacy. Its evolution, theory and administration*. London: Routledge.

10. Janković, Branimir M. (1988) *Diplomatija: savremeni sistem*. Beograd: Naučna knjiga.
11. Jazbec, Milan (1998) Vzpostavljanje diplomacij novih, malih držav. Uvodna študija. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 9-35. Celovec: Drava.
12. Krizman, Bogdan (1952) *Što je diplomacija*. Zagreb: Društvo novinara Hrvatske.
13. Krizman, Bogdan (1957) *Postanak moderne diplomacije*. Zagreb: IBI.
14. Magelhaes, José Calvet De (1988) *The pure concept of diplomacy*. New York: Greenwood Press.
15. McCaffree, Mary Jane in Innis, Pauline (1997) *Protocol: the complete handbook of diplomatic, official and social usage*. Washington D.C.: Devon Publishing Company.
16. Mikolić, Mario (2002) *Diplomatski i poslovni protokol*. Zagreb: Barbat.
17. Nick, Stanko (1997) *Diplomacija: metode i tehnike*. Zagreb: Barbat.
18. Nicolson, Harold (1988) *Diplomacy*. Washington: Institute for the study of diplomacy.
19. Osolnik, Marjan (1998a) Diplomacija kot poklic. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 122-139. Celovec: Drava.
20. Osolnik, Marjan (1998b) Diplomatski protokol. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 140-159. Celovec: Drava.
21. *Protokolarna pravila Državnega zbora Republike Slovenije. Navodila za ravnanje ob protokolarnih dogodkih* (2003). Sprejeto na kolegiju predsednika Državnega zbora Republike Slovenije. Interno gradivo DZ RS.
22. Rebić, Janja (2004) *Primerjalna analiza organiziranosti protokolarnih služb naslednic bivše SFRJ*. Ljubljana: diplomatsko delo.
23. Satow, Ernest (1979) *Satow's Guide to Diplomatic Practice*. 5., revidirana izdaja. Uredil Lord Gore-Booth, Paul. London in New York: Longman.
24. Simoniti, Iztok (1994) *Diplomatsko pravo*. Ljubljana: Teorija in praksa.
25. Simoniti, Iztok (1995a) *Multilateralna diplomacija*. Ljubljana: Teorija in praksa.
26. Simoniti, Iztok (1995b) *Specialne misije*. Ljubljana: Teorija in praksa.
27. Slovar slovenskega knjižnega jezika (1999). Ljubljana: DZS, Amebis.

28. Sovdat, Petra (2002) *Organizacija protokolarne službe v Republiki Sloveniji: primerjalna evropska perspektiva*. Ljubljana: diplomsko delo.
29. Sruck, Vlado (1995) *Leksikon politike*. Maribor: Obzorja.
30. Trajkovski, Georgi (1990) *Diplomatski protokol*. Beograd: Nova.
31. Vukadinović, Radovan (1995) *Diplomacija: strategija političnih pogajanj*. Ljubljana: Arah Consulting d.o.o.
32. Veljić, Zoran (2005) *Diplomatski protokol*. Beograd: Službeni list SCG.
33. Wood, John R. in Serres, Jean (2005) *Diplomatski ceremonijal i protokol: osnove, postopci i praksa*. Zagreb: Mate.
34. Zadnik, Vesna (2005) *Analiza delovanja protokolarne službe v Republiki Sloveniji na primeru Parlamentarne skupščine NATO*. Ljubljana: diplomsko delo.
35. Zelmanović, Đorđe (1990) *Ilustrirani bonton & protokol*. Maribor: Založba obzorja.

10. 3. Pogovori

1. Pogovori v Protokolu Državnega zbora Republike Slovenije, februar 2006.
2. Pogovori v Protokolu Državnega zbora Republike Slovenije, avgust 2006.
3. Pogovori v Protokolu Republike Slovenije, junij 2005.
4. Pogovori v Protokolu Republike Slovenije, avgust 2006.